

Nr 37.

Ankom till Riksdagens kansli den 20 maj 1913 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till apoteksvarustadga dels ock i anledning
därav väckta motioner.*

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: Herrar Widén, Lindhagen, af Eken-
stam*), Trana, Stärner, Gezelius, Alexanderson, greve Lagerbjelke, von
Baumgarten*), Petrén, Pettersson i Bjälbo, Jansson i Edsbäcken, Igel,
Holmdahl, Persson i Norrköping och Olofsson i Åvik.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 11 april 1913 dagtecknad proposition, nr 243, har
Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av
statsrådsprotokollet över civilärenden, begärt Riksdagens yttrande över
följande förslag till apoteksvarustadga:

»Förslag
till
Kungl. Maj:ts nådiga
Apoteksvarustadga

given Stockholms slott den

§ 1.

Till apoteksvara enligt denna stadga äro att hänföra ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel. De avsedda *ämnena* (enkla kemikalier och droger) finnas uppräknade i bilaga I, och *beredningarna* finnas närmare angivna i bilaga II vid denna stadga.

Med läkemedel förstås i denna stadga vara, avsedd att vid utvärtes eller invärtes bruk förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur.

§ 2.

Mom. 1. Undantagna från att anses såsom apoteksvaror äro här nedan under a)—g) upptagna slag av varor, därest de icke äro upptagna i bilaga I vid denna stadga och ej heller äro försatta med ämne, vars försäljning på grund av föreskrift i nådiga förordningen angående handel med eter- samt eter- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876, nådiga giftstadgan den 7 december 1906 eller annan särskild författning är förbehållen apoteksföreståndare, nämligen:

a) Kosmetiska medel, avsedda till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhålan, samt medel, avsedda till ans av friska sår.

- b) Liktornsmedel.
- c) Desinfektionsmedel, avsedda till renande av rum, bohag och dylikt eller av avfallsämnen.
- d) Förbandsartiklar, som icke äro impregnerade, eller som äro impregnerade i enbart antiseptiskt syfte.
- e) Mineralvatten, naturliga och konstgjorda.
- f) Mineralkällsalter, naturliga och konstgjorda.
- g) Näringspreparat, som icke äro försatta med annat läkemedel än lecitin eller glycerofosfat av natrium eller kalcium.

Mom. 2. Såsom apoteksvaror skola ej heller anses vissa såsom läkemedel allmänt använda varor, som äro angivna i särskild förteckning, bilaga III vid denna stadga.

Mom. 3. Befinnes vara, varom i mom. 1 förmäles, på grund av tillsättning med häftigt verkande ämne eller av annan orsak vara av sådan beskaffenhet, att varans bruk för uppgivet ändamål medför hälsofara, må på framställning av medicinalstyrelsen antingen meddelas förbud mot införsel och försäljning av sådan vara eller ock förordnas, att den skall anses såsom apoteksvara. Sådant beslut meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

De i §§ 1 och 2 nämnda bilagor skola minst vart tredje år av medicinalstyrelsen i samråd med kommerskollegium och tekniska högskolan samt efter apotekarsocietetens direktions hörande granskas och därefter hos Kungl. Maj:t anmälas till fastställelse.

§ 4.

Den, som utan att vara apoteksföreståndare åstundar att fabriksmässigt för avsalu tillverka apoteksvara, vare därtill berättigad, om han, med iakttagande i övrigt av vad i gällande författningar stadgas om anmälan av fabriksrörelse i allmänhet, därom gör skriftlig anmälan, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i annan stad hos magistraten eller, där sådan icke finnes, hos vederbörande stadsstyrelse samt å landet hos Konungens befallningshavande i länet. Foge ock vid sådan anmälan intyg, att han antingen själv äger skicklighet att bedriva den rörelse, varom här är fråga, eller ock anställt annan, välfrejdad person med vitsordad skicklighet att förestå rörelsen.

Skicklighet att förestå dylik rörelse skall anses tillkomma 1) examinerad apotekare och farmacie kandidat, 2) den, som vid svenskt tekniskt läroverk avlagt avgångsexamen med godkända kunskaper i kemi från läroverkets fackskola för kemi, 3) medicine kandidat, 4) filosofie licentiat, filosofie kandidat och filosofie magister, envar därest han i sin examen visat sig äga godkända kunskaper i kemi, samt 5) annan, som inför vederbörande lärare vid något av rikets universitet, karolinska medikokirurgiska institutet eller svenskt tekniskt eller farmaceutiskt läroverk styrkt sig äga nöjaktig fackkunskap i kemi och däröver erhållit intyg.

§ 5.

Fabrikant eller annan näringsidkare, som, utan att tillverka apoteksvara, vid fabriksmässig tillverkning eller eljest i sitt yrke använder sådan vara, må därom göra anmälan till myndighet, hos vilken anmälan enligt § 4 göres.

§ 6.

Apoteksvara må ej till riket införas av annan än

- a) apoteksföreståndare,
- b) fabrikant eller annan näringsidkare, som efter behörig anmälan enligt § 4 eller § 5 här ovan tillverkar apoteksvara eller eljest i sin rörelse använder sådan vara, i den mån densamma är för hans tillverkning behöfvig,
- c) person, som enligt § 7 är berättigad att idka grosshandel med apoteksvara,
- d) föreståndare för vetenskaplig institution, lydande under någon av rikets akademier eller högskolor eller som åtnjuter understöd av stat eller kommun, i den mån apoteksvaran är för annan institutionens verksamhet än sjukvård behöfvig, samt
- e) föreståndare för av stat eller kommun inrättat eller understött offentligt undersökningslaboratorium, ävensom av offentlig myndighet auktoriserad föreståndare för annat offentligt undersökningslaboratorium, i den mån varan är för laboratoriets verksamhet behöfvig.

Finnes anledning misstänka, att apoteksvara, som av fabrikant, annan näringsidkare eller föreståndare för vetenskaplig institution eller offentligt undersökningslaboratorium införes, icke är för angivet ändamål behöfvig, äge vederbörande tullförvaltning att före varans utlämnande avfordra fabrikanten, näringsidkaren eller föreståndaren i sådant hänseende på tro och heder avgiven förklaring.

§ 7.

Mom. 1. Vill annan person än apoteksföreståndare idka grosshandel med apoteksvaror, skall han, med iakttagande i övrigt av vad i gällande författningar stadgas om anmälan av grosshandelsrörelse i allmänhet, därom göra skriftlig anmälan, på sätt i § 4 stadgas för den, som åstundar att fabriksmässigt tillverka apoteksvara, och därvid med sådant intyg, som i samma § omförmäles, styrka, att antingen han själv eller av honom såsom föreståndare anställd person äger skicklighet att bedriva sådan rörelse.

Grosshandlare, som i detta moment avses, är berättigad att försälja apoteksvara till person, som enligt § 6 äger till riket införa sådan vara, dock, beträffande de i punkterna b), d) och e) i samma § nämnda personer, endast i den mån varan kan antagas vara för köparens där angivna ändamål behöfelig. Grosshandlare, varom i detta moment är fråga, får icke hålla till salu, försälja eller utlämna apoteksvara i öppen bod.

Mom. 2. Fabrikant, som i § 4 sägs, är berättigad att, med de inskränkningar, som i mom. 1 stadgas för grosshandlare, försälja apoteksvara av egen tillverkning.

Mom. 3. I övrigt må med de undantag, som i mom. 4 och 5 här nedan omförmälas, apoteksvara ej till salu hållas eller försälas av annan än apoteksföreståndare.

Mom. 4. Kommunalnämnd eller läkare i orter, belägna avlägset från apoteksinrättning eller där farsot utbrutit eller allmän sjuklighet är gängse, äger att, jämlikt därom gällande bestämmelser, tillhandahålla läkemedel. Likaså äger dels veterinär tillhandahålla nödiga läkemedel i den omfattning gällande veterinärinstruktion medgiver, dels ock tandläkare att, jämlikt vad därom är föreskrivet, tillhandahålla allmänheten läkemedel för sådana sjukdomar, som det tillkommer tandläkare att behandla.

Mom. 5. Inom riket insamlade växter eller växtdelar må, ändock att de enligt bilaga I vid denna stadga äro att hänföra till apoteksvaror, i oblandat skick fritt försälas.

§ 8.

Fabrikant, som i § 4 avses, och grosshandlare, som avses i § 7 mom. 1, ävensom apoteksföreståndare, som driver tillverkning av eller

grosshandel med apoteksvaror i från apoteket skild lokal, äro skyldiga att underkasta sig den särskilda inspektion och kontroll, varom Kungl. Maj:t kan komma att förordna, samt att i den ordning, som kan komma att föreskrivas, bestrida kostnaderna härför.

§ 9.

Vid försäljning av apoteksvara skall i varje fall varans art eller sammansättning genom påskrift eller bifogad deklaration tydligt och riktigt angivas:

a) å enkla kemikalier och droger: genom deras vetenskapliga eller i gällande farmakopéer eller i bilaga I vid denna stadga införda benämning,

b) å beredningar: genom i gällande farmakopéer upptagen eller av medicinalstyrelsen eljest godkänd benämning eller genom angivande av uti dem ingående ämnens namn och mängd ävensom beredningsformen.

Hvad sålunda föreskrivits, gäller även beträffande vara, upptagen å bilaga III vid denna stadga, dock att till angivande av dylik vara jämväl må användas dess i bilaga III intagna benämning. Vid försäljning av sådan vara skola därjämte iakttagas de i bilaga III för vissa fall meddelade särskilda bestämmelser om påskriftens innehåll.

§ 10.

I gällande medicinaltaxa icke upptagen apoteksvara, utgörande beredning, ävensom i bilaga III upptagen vara må vid försäljning icke åsättas högre pris, än som på grund av uti densamma ingående ämnens art och mängd ävensom beredningsformen skall för motsvarande vara, tillredd å inrikes apoteksinrättning, beräknas enligt de av Kungl. Maj:t fastställda grunder för apoteksvarors taxering.

§ 11.

Mom. 1. Skulle apoteksvara, oaktat bestämmelsen i § 10 här ovan komma att mera allmänt försäljas till avsevärt högre pris än som enligt nämnda § får betingas eller eljest till oskäligt pris, eller skulle det befinnas, att fabriksmässigt tillverkad apoteksvara till sammansättning och innehåll väsentligen avviker från meddelad signatur eller deklaration, eller skulle eljest i avseende å en viss apoteksvara sådana särskilda omständigheter yppa sig, att dess vidare saluhållande inom landet är att

anse såsom onyttigt och skadligt, kan på framställning av medicinalstyrelsen förbud meddelas mot införsel och försäljning av sådan vara. Sådant förbud meddelas av Kungl. Maj:t.

Mom. 2. Vad i mom. 1 är stadgat om apoteksvaror, skall även gälla beträffande bräckband och andra bandage, elektriska bälten och andra dylika medel, som angivas såsom botande eller lindrande medel mot sjukdom.

§ 12.

Ett exemplar av denna stadga jämte därtill hörande, gällande bilagor skall ständigt finnas för allmänheten tillgängligt i fabrik, där tillverkning av apoteksvara äger rum, samt i varje lokal, där apoteksvara eller sådan vara, som är upptagen å bilaga III vid denna stadga, hålles till salu.

§ 13.

Mom. 1. Med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor straffas den, som, utan att vara därtill enligt denna stadga berättigad, hit till riket inför eller försöker införa apoteksvara eller idkar tillverkning av eller håller till salu eller försäljer sådan vara.

Mom. 2. Lag samma vare för den, som eljest överträder de i § 7 givna bestämmelser samt för de i § 6 punkterna b), d) och e) nämnda personer, därest de införa eller försöka införa apoteksvara i större omfattning än i samma punkter medgivits, ävensom för den, som bryter mot av Kungl. Maj:t enligt § 2 mom. 3 eller enligt § 11 meddelat förbud.

Mom. 3. Vid förseelse, som i mom. 1 säges, eller vid förseelse mot förbud, varom i § 2 mom. 3 eller § 11 förmäles, må varan tagas i beslag och dömas förbruten.

§ 14.

Med böter från och med 10 till och med 500 kronor straffas den, som bryter mot stadgandena i §§ 9 eller 10.

§ 15.

Överträdelse av föreskriften i § 12 straffas med böter från och med 5 till och med 50 kronor.

§ 16.

Ej må straff, som ovan stadgats, tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

§ 17.

Den, som under den tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna stadga, fortsätter samma förseelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits dömas till de böter, som äro stadgade för sådan förseelse.

§ 18.

Allmän åklagare skall med noggrannhet tillse efterlevnaden av denna stadga och äger i de fall, då enligt denna stadga varan är att anse såsom förbruten, beslag därå verkställa.

Tullverkets personal åligger att med uppmärksamhet övervaka införseln till riket av apoteksvaror.

Då anledning är att antaga, att olovlig införsel av apoteksvara i strid mot denna stadga ägt rum, eller att försök därtill gjorts, åligger tullförvaltningen i införselorten att ofördröjligen anmäla förhållandet hos vederbörande allmänna åklagare.

§ 19.

Mom. 1. Apoteksvara, som blivit med beslag belagd enligt denna stadga, skall förses med beslagarens sigill samt förvaras under lås och på säkert ställe, till dess genom laga kraftvunnet beslut är avgjort, huruvida det i beslag tagna skall anses såsom förbrutet. Om beslagets verkställande och de för godsets förvarande vidtagna åtgärder göre beslagaren ofördröjligen anmälan hos ortens högsta polismyndighet, på vilken det ankommer att meddela de närmare föreskrifter härutinnan, som må finnas nödiga.

Mom. 2. Vara, som på grund av denna stadga är dömd förbruten, skall på i moment 1 angivet sätt förvaras, intill dess densamma kan bli va genom exekutiv myndighet antingen försäld, under iakttagande i tillämpliga delar av föreskrifterna i § 7, eller ur riket utförd eller ock efter Konungens befallningshavandes föreskrift under nödiga försiktighetsmått förstörd eller på annat sätt oskadliggjord.

§ 20.

Åtal för överträdelse av föreskrifterna i denna stadga anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

§ 21.

Mom. 1. Böter, som enligt denna stadga ådömas, ävensom försäljningsbeloppet för förbrutet gods tillfalla kronan.

Mom. 2. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Genom denna stadga upphäves vad angående införsel, tillhanda-hållande och försäljning av läkemedel finnes stadgat i följande nådiga författningar: »Kongl. Maj:ts förnyade privilegium för apothekare-societeten uti Sverige och dess underliggande provinser emot de af qvack-salfvare och andre slike inritade missbruk», den 28 juni 1683, »Kongl. Maj:ts Medicinal-ordningar af den 30 oktober 1688, eller privilegier, som Kongl. Maj:t förunnat Collegium Medicum», samt »Kongl. Maj:ts Resolution och förklaring den 1 augusti 1698, angående några mål beträffande Collegium Medicum, apothekaresocieteten och barberareembetet».

Denna stadga träder i kraft den 1 juli 1914.»

Vid stadgeförslaget finnas fogade däri omförmälta tre bilagor, angående vilkas innehåll hänvisas till propositionen.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, har utskottet till behandling förehaft följande med anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom Första kammaren
 nr 169 av herr *Ludvig Danström* och
 nr 170 av herrar *Alfred Stårner*, *W. Skarstedt*, *K. A. Nilson* och
Edvard Wavrinsky; samt
 inom Andra kammaren
 nr 360 och 361 av herr *E. F. Hellberg* i Lycksele,
 nr 365 av herrar *Ernst Liljedahl*, *Allan Cederborg* och *Knut A. Tengdahl*,
 nr 368 av herr *Sven Persson* i Norrköping,
 nr 369 av herr *Felix Hamrin*,
 nr 370 av herrar *Oscar Bogren*, *C. Johanson* i Gäre, *P. N:son Bosson*,
A. V. Isaksson, *C. A. Olsson* i Järnsida, *P. Olsson* i Fläsbro,
Jöns Pålsson, *Johan Jönsson* i Revinge, *Ing. Bergman*, *E. A. Leksell*,
Johan Olofsson i Digernäs, *Emil Molin* i Dombäcksmark, *Emil Bengtsson*
 i Kullen, *Alb. Karlson* i Västtomten, *J. G. Forsberg*, *G. W. Sjöberg*,
G. Kronlund, *Aug. Larsson* i Säby, *K. A. Sandberg*, *C. Edor Anderson* i
 Knapasjö, *Carl Jansson* i Edsbäcken, *A. F. Janson* i Bråten, *Eskils Hans
 Hansson* i Bäck, *Joh. Ström*, *Wilh. Hellberg*, *E. Räf*, *Johan Forssell*, *J. A.
 Jonsson* i Hökhult, *Julius Söderbom* och *Cornelius Olsson* i Berg; samt
 nr 371 av herr *Per Norin*.

**Utskottets
yttrande.**
Historik.

Då utskottet går att avgiva yttrande över Kungl. Maj:ts förevarande proposition och de i anledning av densamma väckta motionerna, vill utskottet till en början med ledning av föredragande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet lämna en kort redogörelse för nu gällande bestämmelser uti ifrågavarande hänseende samt för tillkomsten av det till Riksdagens prövning föreliggande författningsförslaget.

Gällande bestämmelser beträffande rätten till handel med läkemedel finnas i tre författningar från senare delen av 1600-talet, nämligen »Kongl. Maj:ts förnyade privilegium för apothekaresocieteten uti Sverige och dess underliggande provinser emot de af qvacksalvare och andre slike inritade missbruk» den 28 juni 1683, »Kongl. Maj:ts Medicinalordningar af den 30 oktober 1688, eller privilegier, som Kongl. Maj:t förunnat Collegium Medicum», samt »Kongl. Maj:ts Resolution och förklaring den 1 augusti 1698 angående några mål beträffande Collegium Medicum, apothekaresocieteten och barberarembetet».

I fråga om det närmare innehållet och innebörden av berörda stadganden har föredragande departementschefen åberopat ett av medicinalstyrelsen avgivet yttrande, däri anförts:

»Kungl. Maj:ts förnyade privilegium för Apotekaresocieten uti Sverige af den 28 juni 1683 förordnar, att inga utom apotekarne skola vid 'straff och konfiskation' äga rätt att sälja några sådana 'medicinska saker', som i det den 10 april 1675 utfärdade äldre privilegiebrefvet stå specificerade och egentligen höra till apoteken. Hvilka alla dessa i 1675 års bref specificerade varor äro, finnes angifvet i nådiga resolutionen och förklaringen af den 1 augusti 1698 punkt 5. Där finner man dem först i allmänhet sammanfattade såsom 'alla medicinaliske och andra farlige saker' och därefter specificerade. Redan här ser man att begreppet läkemedel icke sammanfaller med hvad som bör förstås med apoteksvara. Om man anser uttrycket 'medicinaliske saker' betyda ungefär detsamma, som man nu förstår med ordet läkemedel, finner man att uttrycket 'andra farlige saker' måste syfta på ämnen, som genom sin giftighet eller häftiga verkan förbehållits apotekarne till försäljning, vare sig de äro avsedda till läkemedel eller till annat bruk. Orsaken härtill är ej svår att förstå, då apoteken redan från början ställdes under kontroll af Collegium medicum (sedermera Sundhetskollegium och Medicinalstyrelsen), hvarigenom en större noggrannhet vid handhafvandet och utlämnandet till allmänheten af sådana farliga ämnen vanns. I den följande uppräknigen återfinnas dessa båda grupper af läkemedel såsom 1) venena opiata (gifter), 2) abortiva, anodyna, confortantia, purgantia, emetica (läkemedel af olika verkan, delvis häftigt verkande), och 3) aquæ simplices et compositæ, emplastra, unguenta, theriaca, mithridatium confectiones medicinales, electuaria, balsama, essentiæ, tincturæ, olea destillata elixiria, pulveres simplices et compositi, pilulæ, spiritus, aquæ vitæ mathioli, slagvatten, kanelmoder och andra destillerade vatten, bröstkakor, viol-, rosen- och andra syruper, conserver (olika former af läkemedel). Genom det i resolutionen förekommande tillägget 'eller slike medicinal saker' är tydligt uttryckt, att författningens uppräknig af medel af olika verkan och olika läkemedelsformer endast är afsedd att utgöra exempel på då för tiden brukliga läkemedel och läkemedelsformer.

En del af de i författningen uppräknade läkemedelsformerna begagnas nu ej mera, men andra hafva i deras ställe tillkommit.»

Efter föredragning härav har departementschefen vidare anfört:

»I förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet förklaras uttryckligen i § 8, att vad som i § 1 är stadgat om allmän rättighet att idka all slags handel icke äger tillämpning å »handel med gifter eller andra vådliga ämnen», eller å »apoteks rörelse eller handel

med apoteksvaror». Dessa undantag torde visa, att de åt apotekarne år 1683 beviljade privilegierna ännu ansågos hava gällande kraft. Det i nyssnämnda förordning begagnade uttrycket 'apoteksvaror' synes avse de i nådiga resolutionen af 1698 punkt 5 nämnda varor, som, i följd därav att de endast fingo av apotekare försälas, benämndes apoteksvaror.

Under de senare årens utveckling av handel och näringar har en helt ny kemiskt-teknisk industri uppstått, som för sin drift har behov av lättare tillgång till vissa gifter eller andra ämnen, som enligt apoteksprivilegierna varit att hänföra till apoteksvaror. I avseende på handel med vissa gifter har man också tillmötesgått industriens behov genom utfärdande den 7 januari 1876 av förordningen angående handel med gifter (numera ersatt med nådiga giftstadgan den 7 december 1906).

I fråga om övriga varor åter, som kunna falla under de gamla medicinförfattningarna, har man fortfarande att hålla sig till dessa. Givet är, att det under sådana förhållanden skall erbjuda stora svårigheter att avgöra, om en viss vara är att hänföra till dem, som få försälas endast å apotek.»

Sedan departementschefen därefter framhållit, att domstolarnas praxis med avseende å dessa författningars tillämpning och tolkning varit ganska vacklande och att olika grundsatser i avseende å vad som skall hänföras till apoteksvaror gjort sig gällande, fortsätter statsrådet:

»Ehuru, som ovan framhållits, avgörandet, huruvida en viss vara bör anses vara förbehållen apotekarnas uteslutande försäljningsrätt, ofta är synnerligen svårt, är det dock allmänt känt, att varor, om vilkas karaktär av apoteksvaror tvivel ej kan råda, i stor utsträckning försälas i den allmänna handeln. Förutom i den rådande ovissheten om innehållet av gällande rätt, vilken naturligen gör vederbörande åklagare obenägna att ingripa med åtal, har det nuvarande tillståndet till väsentlig del sin grund i den efter nuvarande förhållanden orimligt låga straffpåföljd, som är stadgad för olovlig läkemedelsförsäljning, nämligen femtio daler silvermynt, motsvarande 12 kronor 50 öre, ett belopp, som i och för sig ej kan verka avskräckande. Härtill kommer visserligen möjligheten av konfiskation av förefintligt lager, men dels synes åklagaremyndigheten under nuvarande osäkra förhållanden vara föga benägen att göra beslag och dels verkar konfiskationen osäkert och ojämnt.

Uppenbarligen föreligga sålunda missförhållanden, vilka påkalla statsmakternas ingripande. Detta bör afse dels förtydligande och moderniserande av stadgandena om de varor, vilkas försäljning skall vara apotekarne förbehållen, och dels avsevärt skärpande av straffbestämmel-

serna, så att dessa bliva ägnade att upprätthålla efterlevnaden av de i förevarande avseende meddelade föreskrifter.»

Redan genom ett år 1874 utfärdat cirkulär har medicinalstyrelsen riktat uppmärksamheten å den olagliga försäljning av läkemedel, som ägde rum från handelsbodas. Frågan har därefter upptagits genom en av apotekaresocietetens direktion år 1903 gjord framställning om åtgärder för att göra det apotekarna tillförsäkrade skyddet effektivt. Medicinalstyrelsen, vars utlåtande infordrats över berörda framställning, tillkallade för frågans beredande tre sakkunniga. Sedan dessa den 8 juli 1904 avgivit utlåtande jämte förslag till förordning angående handel med apoteksvara samt åtskilliga yttranden i ärendet förekommit, avgav medicinalstyrelsen den 7 juli 1905 utlåtande och överlämnade därvid ett av styrelsen uppgjort förslag till förordning angående apoteksvaror. Över detta medicinalstyrelsens förslag avgåvos yttranden av apotekaresocietetens direktion, av tekniska högskolan och av generaltullstyrelsen.

Ytterligare skrifter inkommo från bl. a. Sveriges färg-, drog- och kemikaliehandlareförening, allmänna svenska läkareföreningen samt apotekaresocietetens direktion.

I anledning av vad i yttrandena förekommit har Kungl. Maj:t därefter genom nådigt brev den 11 mars 1909 befallt medicinalstyrelsen dels att med biträde av fem sakkunniga, den chefen för civildepartementet ägde utse, underkasta det av styrelsen framlagda förslaget till förordning angående apoteksvaror förnyad granskning dels ock att i samråd med nämnda sakkunniga upprätta förslag till de i styrelsens författningsförslag ifrågakända eller eljest erforderliga förteckningar.

Med skrivelse den 14 maj 1909 överlämnades därefter av medicinalstyrelsen och de sakkunniga nytt förslag till apoteksvarustadga jämte därtill hörande förteckningar I, II och III.

Över detta förslag hava samtliga handelskammare i riket avgivit yttranden och har Stockholms handelskammare därvid överlämnat till handelskammaren inkomna skrifter i ämnet från apotekaresocietetens direktion, stockholmskretsen av Sveriges farmaceutförbund och styrelsen för färg-, drog- och kemikaliehandlareföreningen. Uttalanden i anledning av förslaget hava därjämte direkt till civildepartementet inkommit från apotekaresocietetens direktion, från läkaresällskapet, nordvästra Skånes läkareförening, Svenska tidningsutgivareföreningen, apotekare F. A. Johansson i Burträsk, fil. doktorn P. Håkansson och pastorn N. Liljequist med instämmande av åtskilliga personer.

Över de sålunda inkomna handlingarna jämte åtskilliga andra framställningar och inlagor i ärendet har slutligen kommerskollegium den 28 mars 1912 avgivit utlåtande.

Sedan ärendet undergått en förberedande behandling i civildepartementet, har departementschefen den 20 februari 1913 uppdragit åt fyra personer att inom departementet biträda vid granskning av förenämnda, av medicinalstyrelsen och ovannämnda sakkunniga den 14 maj 1909 avgivna förslag. Den 14 mars 1913 har denna kommission avlämnat ett omarbetat förslag till apoteksvarustadga jämte därtill hörande motivering, och har sistnämnda förslag i huvudsak lagts till grund för det nu föreliggande förslaget.

*Förslagets
huvud-
grunder.*

Beträffande förslagets huvudgrunder har departementschefen till statsrådsprotokollet anfört följande:

»Huvudprincipen för en lagstiftning på ifrågavarande område bör naturligen vara att såvitt möjligt tillgodose den allmänna hälsovårdens krav. Detta torde, tillämpat på det föreliggande fallet, innebära, att staten måste sörja för att dess medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt. Det har nu gjorts gällande, att detta mål bäst skulle vinnas genom att helt frigiva tillverkningen och handeln med läkemedel.

Att tillverkningen av vissa läkemedel med fördel sker fabriksmässigt, varigenom billigare pris och i vissa fall större homogenitet och bättre beskaffenhet erhålles än vid tillredning i mindre partier å apotek, synes vara allmänt erkänt. De framlagda förslagen till apoteksvarustadga innehålla även bestämmelser, ägnade att underlätta uppkomsten av en inhemsk fabriksmässig tillverkning av apoteksvaror, och för denna industri hava inga andra inskränkningar uppställts än fordringar på viss kompetens hos fabriksföreståndaren samt på inspektion och kontroll från det allmännas sida. För att komma i åtnjutande av de fördelar, fabriksmässig läkemedelstillverkning medför, är det emellertid ej nödvändigt att frigiva detaljhandeln med dessa fabriksmässigt tillverkade läkemedel; de kunna även försäljas på apoteken, och erfarenheten visar, att så redan sker i stor omfattning, särskilt med utländska fabrikat.

Vad detaljhandeln med läkemedel angår, så måste fasthållas, att särskilt kontrollerade affärer med fullt kompetenta ledare och biträden äro ett viktigt och nödvändigt led i samhällets verksamhet för befrämjande av hälso- och sjukvården. För handhavande av giftiga eller eljest häftigt verkande medel samt tillredning av läkemedel enligt läkares recept äro apoteken otvivelaktigt av behovet påkallade. Men även i övrigt tala vissa skäl för att i allmänhetens intresse koncentrera läke-

medelshandeln till apoteken. Om någonsin stora anspråk i fråga om renhet och god beskaffenhet böra ställas på varor, som hållas till salu inom landet, så är det i fråga om de varor, som äro avsedda att användas mot sjukdomar; ett overksamt eller skadligt medel kan här lätt få de mest ödesdigra följder.

Utan att i någon mån ingå på frågan, huru apoteksväsendet lämpligen bör ordnas, vilken fråga är föremål för behandling av en särskild kommitté, vill jag dock i detta sammanhang anföra ett par uttalanden i vederbörande tillfälliga utskotts utlåtanden vid 1907 års riksdag i anledning av herr K. E. O. Kjellbergs motion i fråga om utredning angående apoteksväsendets ordnande efter utgången av år 1920.

»Såsom motionären ävenledes föreslagit bör dock denna utredning icke bliva så ensidig, att den omfattar endast och allenast frågan om statsdriftens möjlighet och fördelar. Även andra system finnas, såsom ovan blivit visat, vilka kunna vara värda att prövas och jämföras och bland dessa icke minst det system, som för närvarande är så gott som allenarådande i vårt land eller personalprivilegesystemet, vilket dock så, som det hos oss tillämpas, av yrkesmän utomlands anses stå främst och ofta anföres såsom ett mönster, när det gäller förslag att reformera apoteksväsendet i ett land». (Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.)

»De synpunkter, som vid en sådan utredning företrädesvis böra göra sig gällande, äro dels allmänhetens anspråk på billiga och fullgoda läkemedel samt bekväm tillgång på dem, dels ock yrkesutövarnas krav på ett väl ordnat befordringssystem i förening med skälig utkomst. Beträffande förstnämnda önskemål är det tydligtvis förenat med stora svårigheter att utan sakkunnig utredning angiva det lämpligaste sättet för uppnående av detsamma. Jämsides härmed framträder synnerligen kraftigt behovet att till allmänhetens bekvämlighet inrätta ett flertal nya apotek, särskilt å landsbygden, där på många orter rent av olidliga förhållanden äro rådande i avseende å möjligheten att vid sjukdomsfall skyndsamt anskaffa erforderliga läkemedel. Också synes det utskottet som om utvecklingen borde gå därhän, att apotek inrättas på alla mera centrala platser, d. v. s. sådana, dit kringliggande bygd närmast är hänvisad att fylla sina behov och avsätta sina produkter. Häremot skall utan tvivel invändas, att många av de sålunda avsedda nya apoteken icke skulle få tillräcklig bärighet, icke lämna innehavarna ens en blygsam utkomst. Utskottet har emellertid icke förbisett denna omständighet, utan tvärtom sökt finna utväg till en ekonomisk mellankomst i fråga om mindre bärkraftiga apoteksinrättningar. Dylik mellankomst

skulle enligt utskottets förmenande kunna åvägabringas genom inrättande av en inkomstregleringsfond, till vilken från de mera givande apoteken skulle efter fastställda grunder inbetalas årliga penningebidrag, som i mån av behov årligen fördelades mellan de icke bäriga apoteken.» (Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.)

Det må i detta sammanhang erinras om, att, förutom den nyssnämnda, av andra kammarens andra tillfälliga utskott år 1907 ifrågasatta inkomstregleringsfonden, det, även om vårt nuvarande apotekssystem i huvudsak bibehålles eller statsmonopol införes, lärer bli nödvändigt att i större eller mindre mån från apoteken uttaga kostnaderna för apotekarkårens pensionering.

Skall man hålla möjligheten öppen att, utan större direkta bidrag från statens sida och utan alltför stark höjning av medicinaltaxan, i vårt glest befolkade land uppehålla de i allt fall nödvändiga egentliga apoteken å så många platser, att rimliga anspråk uppfyllas i fråga om möjligheten att få läkarrecept snabbt expedierade, lärer det alltså vara nödvändigt tillse, att apotekens ekonomiska bärighet ej alltför mycket kringskäres. Man torde därför icke nu böra frigiva detaljhandeln med apoteksvaror vare sig till handlande i allmänhet eller till en särskilt reglerad drog-handlareklass, som med billigare omkostnader konkurrerar med de egentliga apoteken. Skulle det under den blivande utredningen visa sig lämpligt att vidtaga någon sådan anordning, är det lätt att lossa på banden och lösgiva läkemedelshandeln i större eller mindre utsträckning. Däremot har erfarenheten visat det vara synnerligen svårt för att ej säga omöjligt att inskränka de rättigheter i ifrågavarande hänseende, som en gång lämnats den fria handeln.

Av ovan angivna skäl har jag ansett mig böra i fråga om detaljhandeln ansluta mig till principen i 1909 års förslag till apoteksvarustadga, enligt vilket läkemedelshandeln i stort sett är förbehållen apoteken. De ganska vittgående undantag, som i nämnda förslag voro gjorda för att i allmänhetens intresse underlätta tillgången till vissa läkemedel och för att från apotekens uteslutande försäljningsrätt undantaga särskilt de allmänt spridda medlen till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhålan, hava bibehållits och än ytterligare utvidgats. Det synes mig sålunda, som i det föreliggande förslaget allmänhetens intresse blivit fullt tillgodosett. Att härutöver göra några ytterligare inskränkningar i fråga om de varor, som bliva förbehållna apotekarnes uteslutande försäljningsrätt, därtill har jag ej funnit anledning. Den omständigheten att Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 9 september 1873, efter Riksdagens hörande förordnat, att all handel med eller överlåtelse enskilde emellan av apoteksprivilegier

skall med utgången av år 1920 upphöra att vidare tillerkännas gällande kraft samt fastställt stadgar för en amorteringsfond, avsedd för inlösen genom avgifter från apoteken själva under tiden t. o. m. nämnda år av de s. k. säljbara privilegierna, torde utgöra ett visst skäl för att under denna tid ej göra större inskränkningar i apotekens förmåner än som direkt påkallas av allmänhetens och den allmänna hälsovårdens intressen. För inlösen av de säljbara apoteksprivilegier, vilkas innehavare voro villiga ingå på en inlösnings, hava upptagits amorteringslån, vilka intill år 1920 skola förräntas och avbetalas genom i många fall ganska stora årliga avgifter från de sålunda inlösta apoteken, och under sådana förhållanden synes försiktighet böra iakttagas vid åtgärder, som kunna tänkas menligt inverka på apotekens bärighet.

Jag har hittills endast yttrat mig angående detaljhandeln. Vad grosshandeln beträffar synas mig ej samma skäl föreligga att bibehålla apotekarnas privilegierade ställning, blott man sörjer för att detta slag av handel omhänderhaves av kompetenta personer. Av skäl, som under § 7 i förslaget närmare angivas, och särskilt i handelns och industriens intresse har jag därför föreslagit frigivande under vissa försiktighetsmått av grosshandeln med ifrågavarande varor.

En lagstiftning beträffande apoteksvaror kan icke bortse från den handel med s. k. humbugsmedicin, som särskilt under senare åren tagit en allt större och betänkligare omfattning. I fråga om behovet av åtgärder däremot torde jag kunna inskränka mig till att återropa vad som anföres under § 11 i det inom civildepartementet utarbetade förslaget.

Jag anser mig i detta sammanhang böra något bemöta en uppfattning, som gjort sig gällande under ärendets behandling, nämligen att föreskrifter mot humbugsmedicin icke borde intagas i apoteksvarustadgan, utan att detta ämne borde behandlas särskilt för sig eller i samband med frågan om illojal konkurrens. Redan av den såsom bilaga härtill fogade redogörelsen rörande förhållandena i utlandet framgår, att särskilda föreskrifter utöver dem, som eventuellt finnas ifråga om illojal konkurrens, ansetts nödiga beträffande handeln med »arkana» och »specialiteter».

Vid lagstiftning mot bedrägliga läkemedel och obehörig reklam med läkemedel är det ett allmänt intresse, som skall tillgodoses, nämligen allmänhetens skyddande mot underhaltiga och orimligt dyra läkemedel samt eventuellt mot en onödig och därför skadlig läkemedelskonsumtion. Konkurrenssynpunkten, eller afsikten att hindra den ene läkemedelsfabrikanten att göra obehörig vinst på den andres bekostnad, kommer ej i beaktande eller åtminstone endast i mycket underordnad grad. Lagstiftningen mot illojal konkurrens däremot torde hava sin

största betydelse just för förhållandet mellan enskilda näringsidkare och handlande och går åtminstone huvudsakligen ut på att förhindra en affärsman att *obehörigen* framställa sina anbud såsom särskilt förmånliga. I sådant fall beredes konkurrenter möjlighet att på ett eller annat sätt inskrida till stävjande av hans missbruk. Dessa synpunkter gälla icke för de nu ifrågasatta åtgärderna till läkemedelshandelns reglerande; för detta ändamål fordras därför andra medel än sådana, som kunna tänkas tillgripas för reglerande av förhållandet konkurrenter emellan. Jag vill naturligtvis ej förneka, att ifråga om läkemedel kunna förekomma fall, som skulle kunna behandlas även enligt eventuella föreskrifter om illojal konkurrens, men att ett visst missförhållande kan motarbetas enligt flera olika lagstadganden, läser icke vara något ovanligt eller förenat med någon särskild olägenhet.»

Beträffande det närmare innehållet av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet i övrigt hänvisa till den kungl. propositionen och därvid fogade utdrag av statsrådsprotokollet.

Angående de i ämnet väckta motionerna kommer utskottet att avgiva yttrande i samband med behandlingen av de särskilda delar av propositionen, som motionerna avse.

Granskning
av förslaget
och motionerna.

Herr Norins
motion.

I fråga om förslaget i sin helhet har herr *Norin* i sin ovan berörda motion anfört följande:

»År 1895 behandlade Riksdagen en av herr v. Stapelmohr i Första kammaren väckt motion om ett tidsenligt ordnande av handeln med läkemedel.

I motiveringen för det utlåtande, som avgavs av Första kammarens första tillfälliga utskott heter det bland annat:

»Genomläser man de av motionären citerade äldre medicinalförordningar och privilegieförfattningar, vilka tillkommit under en tid, då det hörde till ordningen att genom monopol, privilegier och skråordningar skydda de särskilda yrkena, får man det intrycket, att de icke minst utfärdats i syfte att trygga apotekarne i deras medikamentshandel mot konkurrens från köpmännens sida».

»Att de gamla förordningarna», yttrar utskottet vidare, »från denna synpunkt äro föråldrade och otidsenliga måste erkännas, liksom man kan ifrågasätta lämpligheten av att vår tids lagstiftning skulle söka att i 1600-talets anda hävda apotekarnes personliga privilegier».

Hvad utskottet finner nödvändigt är däremot, att staten låter noggrant kontrollera även den läkemedelshandel som sker utanför apoteken.

Det yttrar härom bland annat:

»Staten kan ej lämna den enskilde några föreskrifter vid hans inköp i allmänhet, och då så är kan den ej heller tvinga honom att vid sina inköp av läkemedel uteslutande begränsa sig till apoteken, allra helst som åtskilliga artiklar, som kunna brukas som medikament, med allt skäl kunna anses som vanliga handelsvaror och i denna sin egenskap även allestädes finnas tillgängliga för köparen».

Denna handel med läkemedel utanför apoteken kan alltså ej, anser utskottet, hindras. Men vad som bör göras är, att kontrollera den så, att ej humbugsmedel kunna försälas, och vidare att stävja missbruk av den fria handeln genom höjande av böterna för olaga medikaments-handel.

På denna motivering grundade utskottet sitt förslag, att Första kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser angående handeln med läkemedel.

Andra kammarens första tillfälliga utskott intar i sitt utlåtande samma ställning till ordnandet av läkemedelshandeln som Första kammarens, så till vida att det anser, att denna handel ej bör ordnas efter sextonhundralets skräpprinciper. Det yttrar härom bland annat:

»Hvad köpenskapen med varor, vilka utgivas för och försälas som läkemedel av andra personer än apotekare, beträffar, så synes det utskottet vara tydligt, att man varken kan förbjuda allmänheten att köpa sådana varor och ej heller kan förbjuda sådana varors utbudande, så mycket mindre som största delen av dessa varor utgöras av ämnen, som även annars i handeln äro tillgängliga, och de dessutom mycket ofta utbudas till salu fullkomligt bona fide, det vill säga så, att försäljaren är fullt övertygad om sin varas förträfflighet i det angivna avseendet. Utskottet vill härmed ej hava förnekat, att största delen av denna handel likväl innebär ett ocker på allmänhetens godtrogenhet, men utskottet anser, på nyss angivna grunder, att handeln med dessa varor, även då de försälas som läkemedel, ej kan förbudas, och anser utskottet för öfrigt, att det bästa medlet att åvägabringa förbättrade förhållanden består i allmänhetens ökade upplysning och ömdömesförmåga».

Principiellt har Andra kammarens utskott sålunda samma uppfattning som Första kammarens därutinnan, att läkemedelshandeln bör ordnas på andra grunder än hittills. Det vill emellertid icke biträda den av medkammarens utskott föreslagna skrivelsen till regeringen,

därför att motiveringen därför även innehåller uttalanden om önskvärdheten av höjda böter för olaga försäljning av läkemedel och detta uttalande skulle kunna missförstås så, som skulle Riksdagen önska ej blott ett bibehållande utan även ett ytterligare kringgärdande av det bestående skråtvånget.

Utskottet hemställer därför, att Andra kammaren icke måtte biträda Första kammarens beslut.

Detta blev även kammarens beslut, varför frågan för den gången förföll.

Under diskussionen i Andra kammaren, som föregick fattandet av detta beslut, underströks emellertid med bestämdhet, att anledningen till beslutet icke var att kammaren icke ansåg, att lagstiftningen på läkemedelshandelns område var föråldrad och borde reformeras, utan att Riksdagen i en skrivelse i frågan borde uttala sig så tydligt, att ingen tvekan kunde uppstå om dess vilja, att denna reform icke skulle ske i sådan riktning, att monopol och privilegiesystemet upprätthölls.

Det var särskilt två talare, som starkt och bestämt under diskussionen underströko denna synpunkt hos Andra kammaren, en läkare, professor Wallis, och en statsrättslärare, professor Boethius.

Herr Wallis yttrade bl. a.:

»I avseende på icke av apotekare skeende försäljning av varor som läkemedel har Andra kammarens tillfälliga utskott i huvudsak samma ståndpunkt som Första kammarens. Båda utskotten anse, att en mängd av de som läkemedel utbjudna varorna alldeles icke bör av lagen antastas, deras försäljning icke försvåras eller fördyras.

I synnerhet gäller detta i avseende på försäljningen av även annars i handeln förekommande varor, vilkas försäljande ingen människa kan hindra, liksom ingen människa kan förhindra allmänheten att hava förtroende för dessa varor, då de utbjudas som läkemedel.»

Andra kammarens tillfälliga utskott medgiver vidare villigt, liksom Första kammarens accepterade hemställan beror på, att i motiveringen ingår ett stycke, som synes innehålla, att straffbestämmelserna i allmänhet borde skärpas i avseende på obehörig försäljning av varor som läkemedel. Detta ha vi icke kunnat gå in på, då Första kammarens tillfälliga utskott härigenom synes vilja icke blott bibehålla utan även skärpa de lagbestämmelser, som gjordes i slutet av 1600-talet, och vilka i själva verket söka åstadkomma ett monopol för apotekare i avseende på försäljningen av varor såsom läkemedel».

Herr Boethius yttrade bl. a.:

»Vad apotekarna angår, så har det talats om, att det är så illa

ställt, att vissa personer våga sig till att sälja varor som apoteksvaror. Vilja herrarne verkligen vara med om att stadga ökade böter t. ex. för försäljning av liniment? Om en person påfinner ett alldeles oskadligt, men kanske verksamt liniment, skulle då stadgas högre böter för försäljning av sådant än de redan befintliga?

Jag tror icke, att apotekare behöva större skydd, och jag tror icke heller, att det är skäl att lagstifta för att skydda den enskilde mot att få betala för mycket för dylika läkemedel, som säljas av andra än apotekarne, ty jag tror, att den procent, som dessa taga, icke är större än den procent, som herrar apotekare ofta få på sina apoteksvaror.

Vad utskottet anser, det är, att man skall stadga strängare straff för försäljning på enskild väg av sådana läkemedel, som äro för hälsan skadliga, men vi vilja icke något allmänt bönhaseri.

Det är detta som föranlett utskottets betänkande, och jag anser, att denna fråga behöver ligga till sig till nästa riksdag, ty om man nu i Riksdagens sista stund avgör den, så kunde kanske bland bestämmelserna komma med några, som vore rent av skrämmässiga och som skulle stå i avgjord motsats till vår tids uppfattning av denna fråga.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.»

Riksdagen har sålunda 1895 tydligt nog uttalat sig om i vilken riktning den vill att reformerna på läkemedelshandelslagstiftningens område skola gå.

Den vill ett avskaffande av det gamla monopolsystemet, som tar hänsyn till apotekarnes ekonomiska privatintressen men icke till allmänhetens bästa.

Andra kammaren har därtill betonat, att den visserligen vill, att lagen skall ge skydd mot humbugsmedicin, men detta icke genom allmänt bönhaseri för försäljning utom apoteken av läkemedel och ökade straffbestämmelser därför, utan dels genom allmän upplysning, dels genom kontroll över tillverkningen och försäljningen av läkemedel, även utom apoteken, men strängare straffbestämmelser blott mot försäljningen av sådana läkemedel som äro skadliga.

När man läser den allmänna motiveringen för det förslag till apoteksvarustadga som Kungl. Maj:t nu framlagt, förefaller det till en början, som skulle vid dess utarbetande verkligen hänsyn ha tagits till denna Riksdagens en gång så tydligt uttalade vilja.

Det säges nämligen där:

»Huvudprincipen för en lagstiftning på ifrågavarande område bör naturligen vara att, såvitt möjligt, tillgodose den allmänna hälsovårdens krav. Detta torde, tillämpat på det föreliggande fallet, innebära, att

staten måste sörja för, att dess medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt.

Det dröjer emellertid icke länge, förrän dessa riktiga och sanna principer utan vidare bli skjutna åt sidan. De få gälla så länge det är fråga om den fabriksmässiga tillverkningen av och grosshandeln med läkemedel. Men när det gäller, vad som för den stora allmänheten har det största praktiska intresset, ordnandet av detaljhandeln med dem, då blir det en annan ton i pipan.

Då är det icke allmänhetens bästa utan apotekarnes vinst som är även den nuvarande regeringens ögonmärke.

Om grunderna för detaljhandelns ordnande säges icke, att även de böra läggas så, att allmänheten har tillgång till läkemedel billigt och bekvämt, men så, att apoteken icke blott bära sig som affärer utan även ge sådan vinst, att apotekspersonalens pensionering och apoteksprivilegiernas amortering blir säkerställd.

Regeringen synes sålunda anse, att allmänhetens krav på billiga och lättillgängliga läkemedel kunna fyllas, först sedan man tillsett, att även den fattigaste nödgats köpa sina läkemedel under sådana former, att han med sin slant bidragit icke blott till skälig vinst — eller här kan man snarare tala om oskälig vinst — på rörelsen för apotekarne, utan även till att lösa den rika korporationens pensionerings- och amorteringsbekymmer på ett för den tillfredsställande sätt.

Bestämmelserna i förslaget beträffande ordnandet av detaljhandeln med läkemedel äro i full överensstämmelse med denna storkapitalistiska princip och strida liksom den också direkt mot Riksdagens en gång klart och tydligt uttalade vilja, att några hänsyn till monopolintressen icke vidare få inverka vid lagstiftningen på läkemedelshandelns område.

Till och med den frihet som nu i praktiken finnes att köpa läkemedel även utom apoteken skulle nämligen genom flere av dem kring-skäras på betänkligaste sätt.

Sålunda definieras ordet läkemedel: »vara avsedd att vid utvärtes eller invärtes bruk förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur».

Genom att ordet »förebygga» intagits i denna definition måste en mängd allmänna hälsovårdsmedel, som ha förebyggande verkan på sjukdomar genom att innehålla bakteriedödande ämnen, vilka nu fritt säljas i den allmänna handeln, komma att för framtiden bli monopoliserade för apoteken.

Nu har man vidare rätt att var som helst köpa icke under giftstadgan fallande växtdroger, vare sig de äro insamlade i Sverige eller i utlandet och vare sig de försäljas i blandat eller oblandat skick.

Går regeringens förslag igenom, inskränkes denna rätt till att blott gälla oblandade, i Sverige insamlade växtdroger.

Vilka följderna skola bliva för den menige mannen av dylika bestämmelser äro lätt att se.

Han blir tvungen att på apoteken köpa även vanliga hälsovårdsmedel för sig själv och husbehofsmedel för sina kreatur. Skall förslaget verkligen tolkas efter ordalydelsen, kan han exempelvis icke vidare i en handelsbod som nu få köpa vare sig vanliga munvatten och omslagsvatten, om de kunna förebygga sjukdomar genom att vara bakteriedödande, och sårsalvor för sina kreatur eller många av de enkla och oskadliga örttéer, som nu med fördel användas som magdekokter, och de blandade kryddor, som kunna användas för att lindra svullnader och värk.

Han blir tvungen att köpa allt detta, som han nu kan få billigt och bekvämt i närmaste handelsbod, på apoteken.

Ekonomiskt leder detta till, att han får betala mångfaldigt mer för medlen än han nu behöver. Apoteken ha ju enligt medicinaltaxan rätt att taga priser, som ingen handlande kan eller vågar beräkna. Under hundra procents vinst nöjer sig näppeligen i regeln en apotekare och det har i facklitteraturen uppgivits, att det till och med finnes fall, då de taga en vida större vinst. Är det rim och reson i att menige man för sina vanliga husbehovsmedel, som utan risk nu köpas var som helst, skall tvingas betala en försäljare dylik profit?

En annan följd, åtminstone i Norrland, där avstånden äro långa och apoteken ligga mycket glest spridda, blir att det tar ökad både tid och kostnader att fara och hämta medlen, om de blott erhållas på apoteken, ja, att det ibland på vintern eller när det varken bär eller brister på snöfälten kan vara omöjligt att komma efter ett medel man nödvändigt behöver, som nu man kan få kanske alldeles invid sin egen hank och stör.

Ett förslag som innehåller bestämmelser, vilka på dylikt sätt stå i bestämd strid både mot allmänhetens berättigade krav och Riksdagens tydligt uttalade vilja, bör man väl se sig för att det icke i brådkastet antages.

Om det gäller sannerligen, vad herr Boethius 1895 yttrade i Andra kammaren beträffande det då föreliggande förslaget:

»Ett dylikt förslag behöver ligga till sig till nästa riksdag, ty om man nu, i riksdagens sista stund, avgör det, kunna bestämmelser komma med, som vore rent av skrämmässiga och som skulle stå i avgjord motsats till vår tids uppfattning.»

Bättre än att lappa och laga på ett dylikt förslag och på sådant sätt söka bota dess värsta brister är, att Riksdagen avvisar detsamma och begär att till nästa år få ett annat, som verkligen i sin helhet är grundat på de allmänna principer även regeringen i början av motiveringen uttalat sin anslutning till och som icke heller strider mot den grund för läkemedelshandelns ordnande, som under diskussionen 1895 angivits vara av Riksdagen omfattad.

På grund av vad jag sålunda anfört, tillåter jag mig hemställa, att Riksdagen behagade besluta:

att Kungl. Maj:ts proposition nr 243 måtte avslås, samt

att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utarbetande av nytt förslag till apoteksvarustadga i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan angivna grundsatser.»

Utskottet.

Utskottet har av vad departementschefen anfört funnit behovet av nya bestämmelser i förevarande avseende vara till fullo ådagalagt. Utskottet har ock vid granskning av förslaget funnit, att detsamma i allmänhet på ett väl avvägt sätt tillgodoser den huvudprincip, som med rätta uppställts för lagstiftningen på ifrågavarande område, nämligen att »statens medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt.» De restriktioner i den fria handeln med läkemedel, som blivit gjorda, synas icke vara av beskaffenhet att motverka nämnda ändamål eller att medföra obehöriga inskränkningar i den näring, som vid sidan av apoteken uppstått och avser att tillhandahålla allmänheten medel, som i det dagliga livet vunnit användning i den vanliga hälsovården. Utskottet har därför funnit förevarande förslag vara ägnat att i huvudsak vinna Riksdagens gillande och således herr Norins i den av honom väckta motionen framställda yrkande icke böra vinna avseende.

§ 1.

Herrar
Stärners m. fl.
och Bogrens
m. fl. mo-
tioner.

I avseende å denna § har i herrar Stärners m. fl. samt Bogrens m. fl. sins emellan sammanställande motioner yrkats, att densamma måtte erhålla följande lydelse:

»Mom. 1. Till apoteksvara enligt denna stadga äro att hänföra ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel. De avsedda ämnena (enkla kemikalier och droger) finnas uppräknade i bilaga I, och beredningarna finnas närmare angivna i bilaga II vid denna stadga.

Med läkemedel förstås i denna stadga vara, avsedd att vid utvärtes eller invärtes bruk lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur.

Mom. 2. Saluhållande och försäljning av apoteksvara vare, med de undantag denna stadga bestämmer, uteslutande förbehållet apoteks-föreståndare från det apotek, han förestår.

Apoteksföreståndare vare skyldig att i gott och friskt tillstånd till salu hålla och försälja sådan honom till salu hållande och försäljning förbehållen vara, efter vilken allmän efterfrågan finnes, och att vid rekvisition ofördröjligen från annat apotek, kemiskt-teknisk fabrik med rätt enligt denna stadga att tillverka apoteksvara eller köpman med rätt enligt denna stadga att idka grosshandel med apoteksvara, anskaffa sådan vara, som han till äventyrs själv icke har på lager.»

Till stöd härför hava motionärerna, efter en erinran om den huvudprincip för lagstiftningen i ämnet, som enligt vad ovan anförts uppställt, samt om de bestämmelser, som förslaget innehåller i avseende å tillverkningen av läkemedel och grosshandeln med dylika, anført följande:

»Man kommer så till den *tredje* frågan, en apoteksvarustadga har att behandla, ordnandet av detaljhandeln med läkemedel.

Även beträffande dennas ordnande borde ju regeringens princip konsekvent vara densamma som beträffande ordnandet av grosshandeln med och den fabriksmässiga tillverkningen av läkemedlen.

Synpunkten borde även härvidlag vara allmänhetens bästa, om regeringens grundprincip vid stadgans utarbetande skall genomföras.

När det blir fråga om ordnandet av detaljhandeln med läkemedel, framhålles dock icke i motiveringen allmänhetens bästa som bestämmande, utan en annan sak, omtanken om apotekens ekonomi, och detta sett från tre olika synpunkter: att apoteken skola kunna bära kostnaderna för personalens pensionering, att deras ekonomiska bärighet ej kringskäres och att möjligheten för inlösen av apoteksprivilegierna tillgodoses.

Bestämmelserna rörande detaljhandeln med läkemedel äro nämligen på ett betänkligt sätt svävande, medan däremot föreskrifterna om ordnandet av fabrikationen och grosshandeln äro jämförelsevis fullständiga, klara och konsekvent genomförda.

I flere av förslagets bestämmelser på denna punkt måste därför förändringar vidtagas, om i det hela grundprincipen vid dess utarbetande skall kunna sägas vara foljdriktigt genomförd och tillämpad.

Den första brist i stadgan, som hindrar tillämpandet av principen, att allmänheten skall ha så bekväm tillgång som möjligt till goda läkemedel, är, att den icke ens lämnar trygghet för att de medel, som enligt densamma skola förbehållas apoteken, också finnas tillgängliga där. Det finnes intet moment i stadgan, som gör apoteksföreståndare skyldig att föra de varor, den monopoliserar för honom.

Genom denna ofullständighet i stadgans affattning, kan det sålunda inträffa, att allmänheten totalt saknar möjlighet att erhålla ett läkemedel, som endast apoteken ha rätt att föra, det må vara aldrig så gott och aldrig så efterfrågat. Stadgan säger endast, att de ensamma ha rätt att försälja det, men ingenstädes lämnas det nödvändiga komplementet till denna bestämmelse, att de då också skola ha skyldighet att göra detta.

I de gamla, nu som föråldrade och otydliga uttömnda författningar från sextonhundratalet, vilka alltjämt reglera handeln med medicinska och medicinaliska saker, finnes dock denna bestämmelse om skyldighet för apoteken att antingen själva i färskt och gott skick föra eller anskaffa de varor, på vilkas försäljning de ha monopol. Sådana bestämmelser finnas införda i fjortonde, tjugoförsta och tjugosjunde paragraferna i Kungl. Maj:ts medicinalordningar av 1688.

Det torde vara självklart, att dylika bestämmelser icke heller kunna saknas i den nya apoteksvarustadga, som skall ordna läkemedelshandeln på ett mer tidsenligt och tillfredsställande sätt, än de gamla författningarne gjorde. Att de nu saknas, bör därför näppeligen kunna bero på annat än ett rent förbiseende vid stadgans utarbetande.

Lämpligast torde dessa bestämmelser kunna insättas redan i ett moment i den grundläggande paragrafen i stadgan, den, som lämnar definitionen på vad som enligt densamma är och vad som icke är apoteksvara. I denna paragraf bör även finnas inrymd såväl en uttrycklig bestämmelse om, att detaljhandeln med apoteksvaror, med i stadgan gjorda undantag, är förbehållen apoteken som att dessa äro skyldiga att till salu hålla och försälja de på detta sätt dem förbehållna medlen.

Givetvis bör vid formuleringen av denna bestämmelse hänsyn tagas till de förhållanden av annan art, som nu råda, än de, som rådde 1688, liksom till att apotekens plikt att försälja apoteksvaror icke utsträckes till att även omfatta sådana, vilka enligt stadgan måste betecknas som skadliga eller till intet nyttiga.

Detta senare göres ock på effektivt sätt genom stadgans 11 §.

För att alla de medel, vilka enligt stadgan icke äro apoteksvaror, utan hinder och trakasserier verkligen skola kunna vara tillgängliga i den allmänna handeln och alltså mer lättåtkomliga och prisbilliga, än de kunna bli på de glest liggande, till antalet blott fyrahundra apoteken, med deras rätt till pålägg till priset för beredning och expediering, är det nödvändigt, att den bestämmelse i densamma, genom vilken begreppet apoteksvara definieras, är så klar och koncis, att ingen oviss-het kan ifrågakomma beträffande dess räckvidd.

Detta är icke den nu i stadgan föreslagna definitionen på detta begrepp: »ämnen och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel.»

Genom att i densamma medtagits det svävande uttrycket i »huvudsakligaste mån», kan lätt tvekan uppstå, om ett medel verkligen enligt stadgan får betraktas som fri handelsvara, eller om det kan komma att räknas som apoteksvara.

Genom denna otydlighet i definitionen kunna sålunda många ämnen, som utan den skulle ha kunnat försälas i den fria handeln, där komma att undandragas densamma, även om detta icke varit förslagets mening. Definitionens otydlighet gör, att de, som med full visshet om deras karaktär enligt stadgan otvivelaktigt skulle ha försålt dem i den allmänna handeln, nu icke våga göra detta, även om de hålla före, att medlen sannolikt av en domstol skulle komma att förklaras vara fria handelsvaror.

Olämpligheten av en definition, som är så svävande och obestämd, på det begrepp, varpå tillämpningen av stadgan i det hela ytterst vilar, blir än mer iögonenfallande, när man tar del av dess stränga bestämmelser om följderna av förseelser mot den punkt däri, som förbjuder andra än apoteksföreståndare detaljförsäljning av apoteksvaror.

En dylik förseelse kan icke endast medföra böter av ända till tusen kronor, utan den kan också, om den, även i god tro att ingen förseelse blivit begången, upprepas, redan innan dom är fälld och handlingens karaktär av brottslig eller icke brottslig därigenom fastställd, medföra nya åtal och även nya bötesstraff.

Dylika straffbestämmelser, vilka kunna leda till ruin, ja, fängelse som förvandlingsstraff, för dem vilka begå förseelserna, även om de begått dem ouppsåttligt och i god tro, måste naturligtvis än ytterligare till allmänhetens förfärg inverka på köpmännens benägenhet att i den allmänna handeln sälja varor, som egentligen borde vara tillgängliga där, men om vilkas karaktär enligt stadgan full visshet icke annat än genom domstolsutslag kan vinnas på grund av otydligheten i definitionen på begreppet apoteksvara.

Uppenbart är därför, att en dylik definition står i den med avgjorda motsats till den av regeringen fastställda principen för stadgan, att den skall ge allmänheten tillfälle att erhålla läkemedel billigt och bekvämt.

Det är emellertid icke endast definitionen på apoteksvara, som måste undergå en genomgripande förändring, om grundprincipen vid stadgans utarbetande, tillgodoseendet av allmänhetens intresse, skall komma till sin rätt vid dess tillämpning.

Det är då också nödvändigt att vidtaga den förändringen i definitionen på läkemedel, att ordet »förebygga» strykes ur densamma.

Med läkemedel kunna, enligt vanligt svenskt språkbruk, aldrig menas medel att förebygga sjukdomar, endast medel att lindra och bota dem. Läkemedel äro medel, som användas vid sjukvården, och till sjukvården hör att lindra och bota sjukdomar. Men medel att förebygga dem höra icke till sjukvården, utan till hälsovården, och kunna därför heller aldrig enligt vanlig uppfattning bli läkemedel.

I praktiken ha dessa hälsovårdsmedel också hittills fritt kunnat försälgas i den allmänna handeln.

Att vidtaga en förändring i denna hävdvunna sed är icke att tillgodose allmänhetens rätt att erhålla dessa medel billigt och bekvämt. Det är i stället att på obehörigt och även obehövt sätt kringskära densamma.»

*Herr
Hellbergs
i Lycksele
motion
nr 360.*

Herr *Hellberg* i Lycksele har i sin motion nr 360 anført följande:

»I Kungl. Maj:ts till prövning liggande förslag till apoteksvarustadga får jag yrka den ändring, att ordet »apoteksföreståndare» utbytes mot ordet »apotekare».

Användningen av ordet »apoteksföreståndare» i detta stadgeförslag vittnar om en uppenbar missuppfattning av detta ords innebörd. Det är icke »apoteksföreståndaren» som sådan, som »säljer» eller »tillverkar» varor å apoteken, utan det är »apotekaren», d. v. s. apotekets laglige

ägare. I det avseendet råder ingen skillnad mellan apotek och andra affärer, och ifrågavarande författning skulle icke mäktat åstadkomma en sådan skillnad, åtminstone med den formulering den nu har. Men väl skulle användningen av detta ord vålla oreda och begreppsförvirring ifråga om uppfattningen av äganderätt och rätten att idka näring.

Sant är, att ordet »apoteksföreståndare» användes även i giftstadgan. Men detta gör ej saken på minsta vis bättre. Det faktum kvarstår, att det icke är »apoteksföreståndaren», som »säljer» och »tillverkar», utan endast apotekets laglige ägare. Apoteksföreståndaren är endast apotekarens biträde.

Det är också uppenbart, att ordet »apoteksföreståndare» fått denna användning av grunder, som icke äro berömvärda. Apoteksinnehavarna ha visat sig hava stor benägenhet för att på ett sätt, som varken är lagligt eller nyttigt, överflytta sina skyldigheter på andra, och detta till på köpet mot höga arrenden. Ett sådant spekulerande i offentliga rättigheter bör icke uppmuntras eller ens tolereras. Men ett sådant uppmuntrande sker, då författningarna tillägga föreståndaren ställning av apotekets laglige ägare.

Gällande apotekarreglemente begagnar ordet »apotekare».

För att undvika missförstånd torde vara lämpligt, att vid användning av ordet »apotekare» angiva detta ords innebörd. Man har därvid att taga hänsyn till att apoteken, med vissa undantag för de personliga privilegierna, kunna ägas och drivas av »änka», »stärbhus», »fordringsägare», kort sagt av vem som helst. Men sådan ägare kan begagna apoteksrättigheten endast genom kompetent föreståndare. Vidare har man att taga hänsyn därtill, att apotekarna enligt reglementet kunna i viss mån befrias från skötseln av sina apotek, därvid medicinalstyrelsen förordnar kompetent person att förestå apoteket. Med »apotekare» bör alltså i lagen förstås den laglige ägaren till apotek, såvida denne själv förestår sitt apotek, i annat fall den person, som lagligen förordnats att *för ägarens räkning* förestå apoteket.

Angående placeringen i författningen av denna definition på apotekare, så torde det enklaste vara, med hänsyn till förslagets nuvarande lydelse, att införa den i § 7 mom. 3. Bättre torde dock vara att flytta både sagda mom. 3 och definitionen å begreppet apotekare till § 1, som lämpligen borde innehålla följande: 1) Apoteksvara får, med de undantag som stadgas, försälgas endast av apotekare. 2) Apotekare är skyldig att tillhandahålla allmänheten sådan vara, som faller under hans uteslutande rättighet. 3) Definitioner å begreppen apoteksvara, läkemedel och apotekare.

På grund av ovanstående motivering får jag yrka den ändring i Kungl. Maj:ts förslag till apoteksvarustadga,

att ordet »apoteksföreståndare» utbytes mot ordet »apotekare», samt att ordet »apotekare» erhåller följande definition: »Med apotekare förstås den laglige ägaren till apotek, såvida denne själv förestår sitt apotek, i annat fall den person, som lagligen förordnats att för ägarens räkning förestå apoteket.»

Utskottet.

Beträffande först herr *Hellbergs* motion har utskottet funnit det i författningsförslaget använda uttrycket »apoteksföreståndare» för att utmärka dem, vilka saluhållande och försäljning av apoteksvaror i allmänhet förbehållits, vara att föredraga framför benämningen »apotekare», vars betydelse torde vara mera obestämd och omfatta även andra änden, som i förslaget avses. Sistberörda olägenhet synes ej heller kunna avhjälpas genom att enligt motionärens förslag i författningen meddela en definition å ordet »apotekare», vilken definition för övrigt icke torde kunna avfattas på sätt han föreslagit och i varje fall ej heller har sin plats i denna författning. Beteckningen »apoteksföreståndare» användes också i enahanda bemärkelse som här i åtskilliga andra författningar såsom giftstadgan och tullförfattningarna. Utskottet har därför icke funnit sig kunna tillstyrka nämnda motion.

Vidkommande de i herr *Stärners* m. fl. samt herr *Bogrens* m. fl. motioner ifrågasatta ändringarna i de uti denna § lämnade definitionerna å apoteksvara och läkemedel, anföres uti statsrådsprotokollet ur det av 1913 års kommission avgivna betänkandet bland annat följande:

»Då särskilda bestämmelser skola affattas rörande införsel från utlandet, tillverkning och försäljning av de varor, som ovan helt kort benämnts läkemedel, måste till en början så noggrannt som möjligt angivas, vilka varor, som skola vara underkastade föreskrifterna i en sådan stadga. Klarast och mest otvetydigt skulle detta utan tvivel ske, om man kunde på ett uttömmande sätt uppräknade alla hithörande varor. Såsom medicinalstyrelsen i sin ovannämnda skrivelse den 14 maj 1909 framhållit, är detta emellertid möjligt endast i fråga om enkla ämnen (enkla kemikalier och droger), varemot det icke låter sig göra beträffande den stora mängd läkemedel, som har karaktär av beredningar. Om man i stadgan intager en förteckning å enkla ämnen, som falla under densamma, kunde man i avseende på beredningar tänka sig en föreskrift, att sådana, om de innehålla något av de uppräknade enkla ämnena, skulle vara att hänföra under stadgan,

men en dylik föreskrift skulle utan tvivel medföra, både att under stadgan komme åtskilliga varor, som ej alls höra dit, och att därifrån utslötes varor, som utan allt tvivel böra komma därunder. Det är nämligen ej alls ovanligt, att de beståndsdelar, som ingå i en genom särskild lagstiftning reglerad vara, var för sig äro fria i den allmänna handeln. Såsom exempel härpå plägar anföras, hurusom salpeter, kol och svavel var för sig äro fria i handeln, varemot en viss blandning av dessa ämnen, nämligen krut, är underkastad detaljerade bestämmelser i fråga om införsel, tillverkning och försäljning.

På denna väg kan således ej vinnas en tillfredsställande begränsning av ifrågavarande varugrupp. Det blir nödvändigt att söka utfinna några gemensamma egenskaper hos varorna, som kunna angivas ungefär så, som skett i förordningen om explosiva varor. Utmärkande för läkemedel torde enligt den allmänna uppfattningen vara, att de äro verksamma mot sjukdomar, eller, såsom det i medicinalstyrelsens förslag mera noggrannt och utförligt heter, »förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom, hos människor eller djur». Att emellertid låta avgörandet, huruvida en viss vara är läkemedel eller icke, bero på, om varan verkligen är verksam mot sjukdom av något slag eller mot ett visst slag av sjukdomar eller mot en viss sjukdom i ett visst fall, låter sig icke göra. I många fall skulle det icke kunna bestämt avgöras, om varan överhuvud är verksam mot sjukdom, och i alla händelser kan det ej vara riktigt att låta en så oviss och omtvistbar sak som medlets verkan vara avgörande. Under ifrågavarande stadga böra fastmera hänföras de medel, som med hänsyn till det sätt varpå och den form, vari de utbjudas, kunna sägas vara avsedda att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom. Huruvida varan verkligen äger dylik egenskap, saknar betydelse för avgörande av frågan, om den faller under stadgan.

Många varor hava emellertid, jämte det de användas såsom läkemedel, även användning för andra, särskilt tekniska ändamål, och det låter sig därför icke göra att under en stadga av ifrågavarande slag hänföra alla varor, som användas såsom läkemedel. Med hänsyn härtill bör stadgan inskränkas till att gälla ämnen och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel.

Ovanstående synpunkter torde hava varit bestämmande vid uppdragandet av gränserna för den varugrupp, som skulle vara inbegripen under den av medicinalstyrelsen föreslagna apoteksvarustadgan. Grundläggande för stadgan är sålunda i första hand begreppet »läkemedel».

Definitionen därå i kommissionens förslag är oförändrad hämtad från medicinalstyrelsens förslag. Mot denna definition, som ej var föremål för meningsskiljaktighet inom medicinalstyrelsen och de där tillkallade sakkunniga, hava sedermera från många håll framställts anmärkningar. Dels har det anmärkts, att införandet av ordet »förebygga» skulle medföra en utvidgning av det hävdvunna begreppet »läkemedel», vilket endast skulle omfatta medel för lindrande eller botande av sjukdomar. Dels har, särskilt från ett par handelskammars sida, framhållits, att frågan, om ett »läkemedel» föreligger eller icke, bör avgöras efter varans objektiva egenskaper, icke efter den användning av densamma, som kan anses avsedd.

Mot den första invändningen kan erinras, att de mest använda arterna av medel till förebyggande av sjukdomar, de vanliga s. k. hälsovårdsmedlen, i stadgan uttryckligen äro undantagna från apotekens uteslutande försäljningsrätt, samt att det utan tvivel i många fall skulle vara svårt att avgöra, om en vara är avsedd att förebygga eller att bota sjukdom. I avseende å den senare invändningen erkännes, att det utan tvivel varit fördelaktigt, om man kunnat utfinna mera objektiva egenskaper hos ifrågavarande varor, som varit ägnade att läggas till grund för en definition av läkemedelsbegreppet, men som medicinalstyrelsen anmärkt och även här ovan påpekats låter sig detta ej göra. Det lär därför ej finnas någon annan utväg än att grunda definitionen på vad som varit avsett med varan. Något användbart uppslag till en definition, mera grundad på varans objektiva egenskaper, har ej heller framkommit. Den i stadgeförslaget förekommande definitionen är överensstämmande med definitionen å läkemedel i motsvarande norska lagstiftning samt i ett år 1910 upprättat finskt författningsförslag angående tillverkning och försäljning av apoteksvaror.»

Beträffande därefter begreppet apoteksvara anföres av departementschefen ur kommissionens yttrande bland annat:

»Vid bedömande av frågan om definitionen å apoteksvara, bör, såsom även kommerskollegium påpekar, beaktas ett förhållande, som gör, att formuleringen av ifrågavarande korta definition icke har en alltför stor betydelse. I fråga om ämnen (enkla kemikalier och droger) finnes i bilaga I till stadgan en uttömmande uppräkningslista av alla dithörande varor, vadan alltså sådant ämne, som icke finnes i bilagan uttryckligen nämnt, icke utgör apoteksvara. I avseende å dessa ämnen kommer sålunda definitionen icke att i särskilda fall behöva tolkas av myndigheter eller privata personer. De hava att hålla sig till den utfärdade förteckningen. Definitionen kommer endast att bliva vägledande vid den

vart tredje år återkommande granskningen av bilaga I, och även om definitionen i viss mån kunde anses obestämd, bliva dock genom det förslag till ifrågavarande bilaga, som kommer att åtfölja stadgeförslaget, så bestämda riktlinjer beträffande bilagans innehåll fastställda, att några svårigheter vid blivande revisioner icke synas vara att befara. — — — — —. I fråga om förslaget till bilaga I har medicinalstyrelsen anført, att i de fall, då tvekan uppstått, huruvida ett visst ämne borde hänföras till apoteksvara eller icke, i regel den uppfattningen blivit gällande, att varan icke angivits såsom apoteksvara, och en dylik princip lär även vid blivande revisioner komma att tillämpas.

I fråga om beredningar åter har medicinalstyrelsen i sitt den 14 maj 1909 avgivna yttrande anført, att det enligt sakens natur är omöjligt att uppräknas, resp. namngiva, alla eller ens huvudparten av dithörande varor, i det att de möjliga kombinationerna i avseende på form och sammansättning (kvalitativt och kvantitativt) äro till antalet oändliga, samt möjligheten att med fantasinamn omdöpa vara av viss form och sammansättning är obegränsad. Huru många särskilda beredningar, resp. grupper av sådana, som än må direkt uppgivas, kommer ändock att till sist bliva kvar ett stort antal olika beredningar, för vilka ingen annan kvalificering kan uppgivas än den, som ligger i den i definitionen uttalade grundprincipen. För beredningarna kommer alltså definitionen att hava en viss betydelse vid lagens tillämpning av domstolarna och andra myndigheter samt i det dagliga livet. Men i bilaga II hava i allt fall de viktigaste grupperna angivits och exempel anförts i så riklig utsträckning, att med tillhjälp av dessa stadgans tillämpning icke torde komma att stöta på svårigheter. Härtill kommer att den ojämförligt största svårigheten vid försök att juridiskt avgöra, om en vara bör anses såsom apoteksvara eller ej, råder just med avseende på enkla kemikalier och droger, varemot det sällan inträffar, att en beredning, som användes såsom läkemedel, därjämte har användning även för annat praktiskt ändamål.

Genom uppräknningen, utvecklingen och exemplifieringen i de till stadgeförslaget hörande bilagorna lär alltså, yttrar kommissionen, omfattningen av begreppet apoteksvara hava blivit så noggrant bestämd, att definitionen icke bör tillmätas en alltför stor betydelse. Yrkandet att orden »i huvudsakligaste mån» borde utgå, på den grund att begreppet eljest icke bleve tillräckligt noggrant bestämt, har kommissionen icke kunnat biträda. — — — — —

Anmärkningarna mot den föreslagna definitionen torde till någon del hava berott på en uppfattning av uttrycket »i huvudsakligaste mån»,

som icke lär vara den riktiga. Detta uttryck innebär enligt kommissionens uppfattning icke, att en kvantitativ beräkning behöver företagas, huru mycket av ett visst ämne, som inom landet användes till läkemedel, och huru mycket, som användes till andra ändamål, utan så snart en vara har mera avsevärd användning för andra ändamål än till läkemedel, bör den ej längre betraktas såsom apoteksvara. Ifrågavarande formulering gör det emellertid möjligt att därvid bortse från de fall, då ämnets användning för andra ändamål ej har avsevärd omfattning, ävensom från den användning, som, enligt vad förut anmärkts, möjligen kan väntas endast för kringgående av lagen. — — — — —

I avseende å anmärkningen att genom den föreslagna definitionen svårigheter skulle kunna beredas den inhemska industrien att åtkomma de för densamma nödiga råämnena, betonas först av kommissionen, att vid de viktigaste fall, då definitionen kommer till användning, nämligen vid granskningen av bilagorna I och II, industrien och näringslivet i öfrigt bliva representerade enligt vad i § 3 föreslagits. Därjämte förtjänar ytterligare framhållas, att enligt det nu framlagda förslaget grosshandel med apoteksvaror under vissa villkor och inskränkningar frigivits samt att möjligheten för andra än apoteksföreståndare att importera apoteksvaror ytterligare utsträckts. I de fall, då en fabrikant eller näringsidkare i sin rörelse använder apoteksvara och ej för dess anskaffande vill anlita apotek, har han enligt föreliggande förslag dels möjligheten att efter en enkel anmälan obehindrat importera desamma och dels möjligheten att inköpa dem från de grosshandelsfirmor i branschen, som antagligen komma att uppstå inom olika delar av landet. Då härtill kommer att, såsom ovan framhållits, varor, som hava avsevärd teknisk användning, icke komma att hänföras under apoteksvaror, anser kommissionen sig med skäl kunna påstå, att några svårigheter för näringslivet icke kunna väntas uppstå genom den föreslagna definitionen på apoteksvara.»

Vad av kommissionen sålunda anförts har utskottet funnit äga sin riktighet; och då härtill kommer, att, såsom av departementschefen framhållits, genom den ifrågasatta ändringen av förevarande definitioner skulle beredas möjlighet till lagens kringgående, har utskottet ansett Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende böra vinna Riksdagens godkännande. För öfrigt torde böra bemärkas, att de i bilagorna I och II intagna förteckningar äro grundade på ifrågakomna i § 1 meddelade definitioner; en ändring i desamma skulle därför tilläventyrs även påkalla ändring i nämnda förteckningar. Men någon sådan har icke i detta sammanhang av motionärerna påyrkats.

Vad slutligen angår det i förevarande motioner påyrkade insättandet av ett ytterligare mom. uti ifrågavarande §, innefattande föreskrift om apoteksföreståndares rättighet och skyldighet med avseende å saluhållande och försäljning av apoteksvaror, har utskottet visserligen funnit sig icke kunna tillstyrka, att ett sådant moment med den av motionärerna föreslagna avfattningen fogas till paragrafen. Men utskottet har dock ansett motionärernas förslag i denna del värt beaktande. Uti de äldre bestämmelser, vilka förevarande stadga är avsedd att ersätta, funnos upptagna föreskrifter om skyldighet för apotekarna att »hava till salu uti deras officiner uppriktiga, goda och oförfalskade varor» enligt då gällande farmakopé, samt att för sådant ändamål anskaffa de rötter, kryddor och andra ingredienser, som behövdes, ävensom att utan dröjsmål tillhandahålla läkemedel åt dem, som sådant begärde. I sedermera tid efter annan utfärdade föreskrifter hava dylika bestämmelser upprepats. Och i kungl. medicinalstyrelsens cirkulär den 25 oktober 1901, utfärdat i anledning av den utav Kungl. Maj:t till efterrättelse fastställda nya upplagan av svenska farmakopén, stadgas bland annat, att alla däri upptagna »läkemedel, vilka icke äro med särskilt undantagstecken utmärkta, skola finnas å varje apoteksinrättning att tillgå, så beredda och förvarade samt i övrigt så beskaffade, som farmakopén föreskriver». Utskottet anser att, i likhet med vad sålunda ägt rum uti antydda äldre stadgan den samt i medicinalstyrelsens återopade cirkulär, föreskrifter till reglerande av apoteksföreståndarnes skyldighet i avseende å tillhandahållande av apoteksvaror böra av Kungl. Maj:t givas i sammanhang med utfärdandet av denna stadga, vare sig detta anses lämpligen böra ske i själva stadgan eller annorledes.

Då utskottet sålunda icke kunnat tillstyrka den i herrar Stärners m. fl. och Bogrens m. fl. motioner föreslagna lydelsen av denna paragraf, följer därav, att det i samma motioner beträffande § 14 föreslagna införandet av en straffbestämmelse för här ifrågavarande fall måste anses förfallet.

§ 2 mom. 1.

I avseende härå hava herr *Stärner* m. fl. samt herr *Bogren* m. fl. uti sina motioner yrkat, att förevarande mom. måtte ändras på sätt här nedan sägs:

»Mom. 1. Undantagna från att anses såsom apoteksvaror äro här nedan under a)—g) upptagna slag av varor, därest de icke äro försatta med ämne, vars försäljning — — — — — nämligen:

*Herr Stärners
m. fl. samt
herr Bogrens
m. fl. mo-
tioner.*

a) Kosmetiska medel, även bakteriedödande och smärtstillande, avsedda till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhåla och svalg eller till omslag och ingnidning, samt medel, avsedda till ans av sår.

b) — — — — —
 c) — — — — —
 d) — — — — —
 e) — — — — —
 f) — — — — —
 g) — — — — —

kalcium.»

Till stöd för detta yrkande hava motionärerna anført följande:

»För grundprincipens följdriktiga genomförande kräves vidare, att de i lagtexten fastställda bestämmelserna om att vissa medel skola vara fria handelsvaror, trots det de kunna sägas ha karaktären av läkemedel, med visshet skola bli iakttagna vid tillämpningen.

Men för att dylik visshet om principens genomförande vid stadgans tolkning och tillämpning skall vinnas, krävas åtskilliga förändringar i avfattningen av den paragraf i stadgan, som just innehåller bestämmelserna om vilka de varor äro, som skola utgöra undantag från regeln, att läkemedel skola vara apoteksvaror: § 2.

Att börja med får icke uppställningen av bilagorna, vilken kan växla vart tredje år, medföra inskränkningar i den frihet lagtexten avser att lämna.

Bestämmelser, vilka göra tillämpningen av denna beroende på bilagorna, måste därför bort ur stadgan.

För det andra måste definitionerna på de varor, som i paragrafen uppräknas som fria handelsvaror, göras så omfattande och bestämda, att alla dessa varor verkligen bli fria och ingen inskränkning i denna frihet för dem kan bli följderna av otydlighet eller ofullständighet i definitionerna på dem.

För att säkerhet härför skall vinnas kräves emellertid särskilt en omändring av paragrafens definition på de kosmetiska medlen.

Denna grupp omfattar ju alla de nu i den allmänna handeln tillgängliga, vanliga hygieniska medlen, som vunnit så stor utbredning. Sådan definitionen på dem i stadgan är avfattad, kunna emellertid lätt betydande inskränkningar komma att göras i den fria försäljning av dem, som nu med hävdens rätt blivit tillåten och vanlig.

Skola dessa medel, till vilka höra sådana överallt brukade lösningar, salvor och pastor m. m., som oxygenol och oxygenolsalva, stomatol,

vademecum, aseptin och amykos, salubrin, azymol, lazarin och lazarol, verkligen erhålla den frihet stadgan vill ge dem, är det nödvändigt, att under rubriken a) kosmetiska medel inrycka bestämmelser, som göra det uppenbart, att om blott medlen till sin karaktär äro kosmetiska, skola de vara fria, även om de ha sådana egenskaper, en del kosmetiska medel sakna. De få sålunda ej förlora sin frihet som kosmetiska medel, därför att de exempelvis även äro bakteriedödande och smärtstillande vid omslag och ingnidning, det vill säga äro antiseptiska och kunna göra tjänst som liniment, utan att i egentlig mening vara detta.

Att det varit regeringens mening att genom bestämmelserna i momentets punkt a) *alla* de som hygieniska hälsovårdsmedel använda varor, som nu i stor omfattning äro i dagligt bruk, fortfarande i samma omfattning som hittills skola vara fria handelsvaror och icke undandragas allmänheten, framgår även direkt av den motivering, som givits för momentet.

För att ingen otydlighet skall förekomma i texten torde det därjämte ock vara nödvändigt att i uppgiften beträffande medlens användning mot sårskador stryka ordet »friska», som ju är mycket svävande och mångtydigt.»

Vidare har i avseende å detta mom. i herr *Danströms* samt herr *Liljedahls* m. fl. motioner yrkats *dels* att i punkt a) orden »samt medel *avsedda till ans av friska sår*» måtte utgå, och *dels* att i punkt f) orden »och konstgjorda» måtte uteslutas.

Herr Dan-
ströms samt
herr Liljedahls
m. fl. mo-
tioner.

Till stöd härför hava motionärerna anfört beträffande punkt a):

»Detta moment har uti medicinalstyrelsens förslag, bilaga a, erhållit följande lydelse: »Kosmetiska medel, avsedda till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhålan». I regeringsförslaget har tillagts »samt medel, avsedda till ans av friska sår».

Denna sista bestämmelse torde komma att verka allt annat än fördelaktigt i fråga om det skydd för allmänheten, varom vi ovan talat. Otivvelaktigt skall den få till följd, att det stora antalet okontrollerade s. k. sårmedel av tvivelaktig och såsom talrika läkareuppgifter giva vid handen ofta skadlig natur ytterligare ökas till skada i st. f. till gagn för allmänheten, som litar på de mer eller mindre utpuffande annonser och cirkulär, som resp. fabrikanter sprida. Allmänhetens behov av medel för behandling av friska sår är, såsom medicinalstyrelsen också framhållit, redan nu mer än väl tillgodosett i den fria handeln genom synnerligen talrika kosmetiska medel ävensom av det stora antalet övriga fritt tillgängliga antiseptiskt verkande ämnen såsom borsyra, borax, Burows lösning, karbolsyra, kreolin, lysol, vätesuperoxid m. fl.»;

och beträffande punkt f):

»I regeringsförslaget äro konstgjorda mineralkällsalter upptagna i förevarande paragraf och sålunda frigivna åt allmänna handeln, i stället för att de i medicinalstyrelsens förslag upptagits såsom apoteksvara i bil. II. Denna förändring anse vi olämplig. Konstgjorda mineralkällsalter måste nämligen beredas med synnerlig omsorg av rena materialier och på sakkunnigt sätt, så att ej vid beredningen hälsofarliga metaller och andra skadliga ämnen*) inblandas och så att de ej förlora vissa i medicinskt hänseende viktiga egenskaper (kolsyrehalt, löslighet m. m.) och framförallt så att de erhålla en fullt riktig sammansättning. Av fullgod beskaffenhet kunna de ej tillhandahållas billigare i allmänna handeln än å apotek, och av underhållig beskaffenhet äro de värdelösa, ja, kunna till och med vara skadliga. Medicinalstyrelsen har också i sin ovan anförda underdåniga skrivelse efter inhämtande av sakkunniges yttrande förklarat, att dessa salter ej böra frigivas. Kommissionen synes ock hava varit mycket tveksam i fråga om sitt förslag att frigöra de konstgjorda mineralkällsalterna och motiverar frigörandet blott därmed att från flera håll framställningar härom blivit gjorda. Slutligen vilja vi framhålla, att konstgjorda mineralkällsalter ej heller höra till de läkemedel, som användas vid hastigt påkommande sjukdomsfall, så att de på denna grund skulle behöva göras lättare tillgängliga.»

Utskottet.

Förevarande mom. upptager vissa undantag från den i § 1 givna regeln, i det att om vissa kategorier av varor, vilka enligt definitionen i § 1 äro läkemedel, i momentet stadgas, att de få i allmänna handeln hållas tillgängliga. Vad särskilt angår de under punkt a) upptagna s. k. kosmetiska medel, har avsetts att undantaga de vanliga s. k. hälsovårdsmedlen med deras vanliga användningssätt. Angående det i sagda punkt av 1913 års kommission tillagda uttrycket »medel avsedda till ans av friska sår» anför kommissionen, att då de kosmetiska medlen jämväl ofta beteckna sig såsom medel, lämpliga att tillgripa vid sårskador, och då gränsen mellan medel, avsedda till hudens vård, och sådana, lämpliga att använda vid smärre skador å huden, är svår att draga, hade tillagts här ifrågavarande bestämmelse. Då utskottet anser, att de medel, vilka på grund av deras användning såsom vanliga hälsovårdsmedel böra vara undantagna från att anses såsom apoteks-

*) Här vilja vi exempelvis påpeka att genom orena kärl och i övrigt bristande renlighet smittoämnen, bakterier och smuts lätt kan spridas, och närmast till hands ligger att salterna ur använda metalkärl upptaga skadliga metaller.

varor, blivit i Kungl. Maj:ts förslag på ett lämpligt och tillfredsställande sätt angivna, har utskottet icke funnit skäl att i anledning av de ovan anförda motionerna frångå Kungl. Maj:ts förslag. De medel, vilka för närvarande såsom hälsovårdsmedel av allmänheten i större omfattning användas, bliva genom denna bestämmelse fortfarande fria till försäljning i allmänna handeln.

§ 2 mom. 3.

I herr *Stärners* m. fl. samt herr *Bogrens* m. fl. motioner yrkas, att detta mom. må erhålla följande lydelse:

»Varor, som avses i mom. 1 och 2, böra vara tillverkade å svenskt apotek eller å sådan fabrik, som avses i stadgans § 4, eller ock å välkänd utländsk fabrik.»

*Herr Stärners
m. fl. och
herr Bogrens
m. fl. mo-
tioner.*

Till stöd för detta yrkande har anförts:

»Även genom moment 3 i stadgans andra paragraf inskränkes på ett mot dess grundläggande princip stridande sätt den försäljningsfrihet, förslaget tydligen vill ge de i denna undantagsparagraf uppräknade medlen.

Däri stadgas bestämmelser, som ge medicinalstyrelsen en fullt godtycklig makt att genom förbud mot import och försäljning av vissa medel för allmänheten omöjliggöra eller att genom deras förvandlande till apoteksvaror försvåra åtkomsten även av medel, vilka böra vara fria.

Syftet med denna begränsning är att genom densamma åtkomma sådana humbugsmedel, som äro skadliga eller onyttiga. Men detta syfte kan vinnas utan momentets förekomst. För övrigt vinnes det med den formulering, det erhållit, alldeles icke effektivt. Meningen är ju att drabba *alla* humbugsmedel i den fria handeln, ej blott de, som göra skada, utan även det övervägande flertal av dem, som icke göra och icke kunna göra något gagn. Men den senare gruppen träffas icke alls av momentets bestämmelser.

Icke blott härigenom, utan även genom det godtycke det lägger i en ämbetsmyndighets hand att ohindrat utöva, är detta moment synnerligen betänkligt.

Den trygghet momentet vill skänka mot farliga eller odugliga humbugsmedel — som naturligtvis på det skarpaste böra bekämpas — skulle på ett vida mer effektivt sätt kunna vinnas genom att till detsamma överflyttades den bestämmelse, som finnes intagen för vissa varor i bilaga III, att de böra vara tillverkade å svenskt apotek eller å sådan fabrik, som avses i stadgans § 4, eller ock å välkänd utländsk fabrik.

Innehölle andra paragrafens tredje moment denna bestämmelse, genom vilken de i dess första moment angivna fria varorna, om de tillverkades utom apoteken, måste komma att tillverkas på kemiskt-tekniska fabriker med fullt sakkunnig ledning, vore ett tillräckligt skydd givet mot humbugsmedel i den allmänna handeln, särskilt om därtill vid stadgans antagande en önskan från Riksdagen uttalades, att statskontroll över dessa fabriker med snaraste måtte påbjudas och på tillfredsställande sätt ordnas.»

Utskottet.

Rörande denna bestämmelse, som av majoriteten i 1913 års kommission föreslogs i huvudsakligen samma affattning, som den erhållit i det kungl. förslaget, yttrar departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet följande:

»Den tanke, som ligger till grund för moment 1 och 2 av förevarande §, har varit, att lämna allmänheten tillfälle att i den fria handeln inköpa s. k. hälsovårdsmedel och andra varor, vilka man vant sig att finna där. Det kan emellertid ej undvikas, att av denna till allmänhetens bekvämlighet träffade anordning kan följa en viss fara, att verkligt hälsovådliga ämnen kunna komma att säljas utan kontroll. Skulle man nu, — — — — i analogi med giftstadgan söka uppräknade varor, vilkas fria försäljning borde förbjudas på grund av nyssnämnda hälsofara, torde man säkerligen hava nödgats göra större inskränkningar i den fria handeln än som vore önskvärt för dennas representanter och allmänheten, utan att dock förbudets omfattning vore fullt betryggande. Jag anser därför, att den av majoriteten (i 1913 års kommission) föreslagna utvägen att låta förbud mot införsel och försäljning bli beroende på Kungl. Maj:ts prövning i det särskilda fallet är lyckligt funnen, helst en dylik åtgärd säkerligen mycket sällan och endast med mycket stor försiktighet torde komma att användas. De uttalanden, som i detta hänseende gjorts av kommissionen, synas mig innebära riktiga synpunkter för bedömandet.

Beträffande förslaget att utom totalförbud förklaring skulle kunna meddelas, att viss vara av ifrågavarande slag vore att anse såsom apoteksvara, härleder detta sig naturligtvis, såsom kommissionen framhållit, från den möjlighet, som alltid förefinnes, att varan kan behövas såsom läkemedel, fast den kan vara skadlig vid okontrollerad användning. Något sådant förhållande föreligger ju ej beträffande ovannämnda, giftstadgans försäljningsförbud underkastade varor.»

Utskottet, som anser vad departementschefen sålunda anført vara grundat, har icke funnit sig kunna tillstyrka den av motionärerna före-

slagna ändringen i detta mom., så mycket mindre som ett stadgande av den innebörd, deras förslag avser, icke, såsom de förmena, torde lämna åsyftad säkerhet mot odugliga eller farliga humbugsmedel.

Härav följer ock, att det i samma motioner framställda yrkandet, att ur 13 § mom. 2 och 3 orden: »enligt § 2 mom. 3 eller» måtte utgå, vilket yrkande allenast utgör ett följdyrkande av vad motionärerna med avseende å förevarande moment föreslagit, bör förfalla.

§ 3.

I avseende å denna § anför herr *Hamrin* i sin ovanberörda motion — efter det han påyrkat vissa ändringar i de vid propositionen fogade bilagorna, om vilka här nedan närmare nämnes — följande: *Herr Hamrins motion.*

»En sak, som i samband med här påpekade önskemål för bilagornas avfattning är av betydelse, är, att de personer, vilka för vart tredje år skola granska dem, för att se om de alltjämt stå i överensstämmelse med lagtexten, och föreslå sådana förändringar i dem, som av utvecklingen under en tilländagången treårsperiod betingats, ej blott äro på området fullt vetenskapligt utbildade personer, utan även ha den praktiska erfarenhet både på medicinens, kemiens och droghandelns samt den kemiskt-tekniska industriens område, som erfordras för att avgöra, vilka förändringar som böra vidtagas.

De korporationer, som enligt regeringförslagets tredje § skola företaga denna granskning av bilagorna, medicinalstyrelsen, kommerskollegium, tekniska högskolan och apotekaresocietetens direktion, motsvara visserligen de teoretiska kraven på att på ett tillfredsställande sätt fylla uppgiften. Men det kan knappast fordras, att de skola stå den rent praktiska tillämpningen av teorierna så nära som det praktiska livets män. Även dessa synas därför jämte företrädare för vetenskapen böra hava tillfälle att deltaga i granskningen.

På grund av vad jag sålunda anfört, tillåter jag mig hemställa, att Riksdagen behagade besluta, — — — — — att § 3 må erhålla följande lydelse:

De i §§ 1 och 2 nämnda bilagor skola minst vart tredje år granskas och därefter hos Kungl. Maj:t till fastställelse anmälas av en kommitté, som för var gång utses av Kungl. Maj:t. I denna kommitté, skola inväjas professorn i medicin vid någon av landets medicinska högskolor, professorn i kemi vid tekniska högskolan, en föreståndare för en kemisk-teknisk fabrik med de kvalifikationer för en sådan, som

i stadgans § 4 bestämmes, en grosshandlare med apoteksvaror med de kvalifikationer för en sådan, som i stadgans § 7 mom. 1 bestämmes, en apoteksföreståndare samt en representant för drog- och kemikaliehandeln.

I händelse av lika röstetal har den av kommittén själv utsedde ordföranden bland dess medlemmar utslagsröst.»

Utskottet.

Utskottet, som funnit det med full trygghet kunna anförtros åt de i §:n omförmälda myndigheterna att granska och till Kungl. Maj:t avgiva förslag i avseende å de här ifrågavarande bilagorna, har ansett det både olämpligt och onödigt att, på sätt motionären föreslagit, anordna en särskild kommitté för detta ändamål. Det här föreslagna förfarandet överensstämmer för övrigt med det, som sedan 1906 tillämpas beträffande bilagorna till giftstadgan. Å andra sidan har utskottet icke funnit lämpligt att, såsom i Kungl. Maj:ts förslag skett, i stadgan särskilt utmärka, att apotekaresocietetens direktion skall i ämnet höras. Det synes nämligen utskottet böra ankomma på vederbörande att efter vad som befinnes lämpligt höra de myndigheter eller korporationer, som med avseende å den föreliggande frågan anses äga särskild sakkunskap eller representera intressen, som därvid äro berörda.

§ 7 mom. 1.

*Herr Perssons
i Norrköping
motion.*

Herr *Persson* i Norrköping har i sin ovanberörda motion anført följande:

»Med anledning av Riksdagens skrivelse 1907 har Kungl. Maj:t den 23 september 1912 »funnit gott uppdraga åt en kommitté att allsidigt utreda huru — särskilt med hänsyn till allmänhetens behov av bekväm tillgång på en gång prisbilliga och fullgoda läkemedel — apoteksväsendet i riket lämpligast bör ordnas» m. m. I det andra kammarbeslut som föregick ovannämnda riksdagsskrivelse uttalades i överensstämmelse med motionärens (professor Knut Kjellberg) förslag, att »det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, vilket system i avseende å apoteksväsendet, som med utgången av år 1920 bör tillämpas i vårt land, särskilt med hänsyn till frågan, huruvida staten då bör för egen räkning övertaga apoteksrörelsen».

Det torde otvivelaktigt ingå i apotekskommitténs uppgift att undersöka alla utvägar för att nå det i riksdagsskrivelsen bestämda syftet,

däribland då även det, som särskilt angivits i Andra kammarens protokoll. Ett ingalunda oviktigt spørsmål blir härvidlag, huruvida genom engroshandelns med apoteksvaror ordnande, koncentrerung eller dylikt, några fördelar stå att vinna. I kungl. propositionen nr 243 till denna Riksdag angående apoteksvarustadgan har Kungl. Maj:t (se paragraf 7 i den föreslagna stadgan) föreslagit frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror mot iakttagande av vissa bestämmelser för rörelsens idkande, såsom anställande av kompetent föreståndare m. m.

Engroshandeln med läkemedel har hittills, med stöd av gamla medicinalförfordningar, varit förbehållet den, som av Kungl. Maj:t beviljats apoteksprivilegier eller med andra ord erhållit koncession att driva apoteksrörelse. Som förhållandena utvecklats har dylik grosshandel i nämnvärd grad utövats av endast ett färre antal apoteksinnehavare, vilka tillhandagått dem bland sina kolleger, vilka ej föredragit att direkt importera sina varor.

Under nu gällande apotekssystem synas visserligen inga särdeles starka skäl kunna anföras för nämnda engroshandels bindande vid apotekskoncession, men med hänsyn till den utredning av hithörande spørsmål, som regeringen föranstaltat, torde man kunnat förvänta, att den föreslagna åtgärden, i frågans nuvarande läge, motiverats av synnerligen starka skäl. Det framgår av den i propositionen återgivna specialmotiveringen till § 7, att åtgärden i främsta rummet betingats av hänsyn till landets tekniska industri och möjligheterna för uppkomsten av företag i syfte att organisera medicinalväxtodling jämte inköp och försäljning av inom landet växande droger. I båda dessa avseenden torde emellertid stadgan kunna lämpas så, att dessa ur nationalekonomisk synpunkt beaktansvärda företag vinna nödiga utvecklingsmöjligheter, utan att grosshandeln med apoteksvaror i allmänhet nu behövde frigivas.

Med lagbestämmelsens föreslagna lydelse måste man fråga sig, vilka som närmast skulle komma att draga fördelarna av fri grosshandel med apoteksvaror. Enligt från fackkretsar inhämtad erfarenhet skulle den genom Kungl. Maj:ts proposition öppnade utvägen med all säkerhet i stor utsträckning komma att anlitas av *utländska* drog- och kemikaliefirmor, vilka helt naturligt gärna såge, att deras produkter, som för närvarande försäljas genom förmedling av svenska apotek eller genom utsända representanter, finge direkt tillhandahållas genom inom landet upprättade filialer. Det blev sålunda näppeligen de svenska drogisterna, som i första rummet finge fördel av reformen.

I den angivna propositionen framhålles vidare, att allmänhetens intressen icke beröras av den föreslagna åtgärden. Häremot är ingenting att invända. Den affärsverksamhet, som beröres, är reglerad genom av Kungl. Maj:t fastställda grunder för apoteksvarors taxering och kan på sin höjd genom den föreslagna åtgärdens ikraftträdande betinga sig billigare varuinköp, — ökade avsättningsmöjligheter kunna däremot näppeligen därigenom åstadkommas eller äro eljest önskvärda. Men härtill kommer att propositionen banar väg för etablerandet av en ny slags grosshandel, vars utöfvare nog skulle komma att värna om sina nyförvärvade intressen, när den knappt påbörjade utredningen — om apoteksväsendets ordnande i sin helhet — en gång framlägger resultatet av sina undersökningar. Om denna utredning skulle giva vid handen, att intet hinder mötte mot grosshandelns frigivande vore det en enkel åtgärd att då vidtaga den nu föreslagna åtgärden, under det att dess genomförande på detta stadium av kommitténs arbeten skulle högst väsentligt öka svårigheterna — ja rent av för visst fall binda kommitténs handlingsfrihet.

På grund av mina ovan anförda betänkligheter tillåter jag mig härmed hemställa,

att Riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror från detaljhandeln med samma varor.»

Utskottet.

I avseende å det föreslagna frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror yttrar 1913 års kommission följande:

»Det synes, som om många av de anmärkningar mot medicinalstyrelsens förslag, särskilt de, som framställts i den tekniska industriens namn, skulle förfalla genom ett frigivande av grosshandeln med apoteksvaror. Skånes handelskammare, vilken särskilt yttrar sig i denna fråga, anför härom huvudsakligen följande.

Enligt 1909 års förslag ägde visserligen fabrikant, som angäves i § 4, rätt att från utlandet införa och för sin tillverkning använda apoteksvara. Det syntes emellertid, som om det särskilt för mindre fabriker skulle innebära en stor olägenhet och även vara ekonomiskt ofördelaktigt att för sin tillverkning vara hänvisade till direkt import från utlandet eller inköp å apotek av råmaterialier och förbrukningsartiklar. Å ena sidan vore sålunda dessa fabrikanter intressen icke i stadgan behörigen tillgodosedda. Å andra sidan trädde icke apotekarnas rättmätiga intressen för nära, om grosshandel med apoteksvaror medgäves även andra än apotekare. Tvärtom skulle många apotekare vinna fördel genom in-

förande av större frihet för grosshandel med apoteksvaror. Allmänhetens intressen berördes icke genom en sådan anordning, då någon försäljning av läkemedel till allmänheten annat än från apotek därigenom ej skulle komma att ske.

I ungefär samma riktning uttalar sig Svenska teknologföreningen och synes dess uttalande vara av sådan vikt att det bör i sin helhet anföras. Yttrandet lyder:

»I överensstämmelse med bestämmelserna i kungl. förordningen av den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet § 8 f) är grosshandel med apoteksvaror icke ett yrke, som var och en utan vidare är berättigad att utöva, utan är denna handel underkastad särskilda bestämmelser, vilka hava lett till, att endast apoteksföreståndare kunna utöva sådan. Någon verklig stor grosshandel med apoteksvaror med direkt import och framför allt export har därför ej kunnat uppstå, utan har den enda hittills varande grosshandeln inskränkt sig till att några få apoteksföreståndare infört och fördelat de svenska apotekens behov från de utländska droghandlarna och fabrikanterna. Så länge vår egen kemiska industri var obetydlig, något intresse för utnyttjandet av våra möjligheter på medicinalväxtodlingens område icke fanns, och slutligen direkta trans-oceaniska förbindelser saknades, förefunnos ej heller betingelserna för storhandel med apoteksvaror i vårt land, och att endast apoteksföreståndare finge ombesörja fördelningen av de införda apoteksvarorna utgjorde ingen olägenhet, i synnerhet som detta ej förutsatte andra kunskaper än dem, som behövdes för bedrivande av apoteksrörelse.

Annorlunda ställer sig saken nu. Vår kemiska industri har nått en anseelig utveckling, ett visst intresse för medicinalväxtodling har uppkommit och direkta förbindelser med även avlägsnare delar av jordklotet ha börjat knytas, så att direkt export och import kan ske. Betingelserna för en verklig storhandel med apoteksvaror äro nu lika goda här som t. ex. i Tyskland, Danmark, Holland eller England, men de gällande förordningarna rörande handeln med apoteksvaror förbjuda en sådan hos oss, visserligen ej direkt, då apoteksföreståndare fortfarande äga rätt därtill, men likväl realiter, då en sådan storhandel förutsätter en helt annan kompetens och andra kunskaper än dem, en apoteksföreståndare erhåller, vare sig under studietiden eller under apotekets skötsel. Utom teoretisk kännedom om apoteksvarornas egenskaper måste en verklig engroshandlare inom branschen dessutom hava en omfattande kommersiell utbildning och genom utländska resor samt långvarig anställning i främmande länder skaffat sig erfarenhet i storhandeln, en utbildning således, som, ehuru omfattande i sig själv, icke kan föra

till föreståndarskap för ett apotek. Dessutom fordras, att en storhandlare på detta område genom långa resor fortfarande håller sig à jour med marknadens läge, en omständighet som ej rätt väl låter förena sig med en apoteksföreståndares gärning, om denna skall samvetsgrant fullgöras. Apoteksrörelsen har enligt sakens natur alltid haft karaktären av minuthandel, om än en säregen sådan, förenad med laboratoriearbete, och av mycket ansvarsfull beskaffenhet. Någon anledning att försvåra drivandet av denna rörelse genom att i oträngt mål inskränka avsättningsområdet för densamma föreligger enligt vårt förmenande visserligen ej även oavsett apoteksprivilegierna; men lika litet är det tillrådligt att genom lag hindra uppkomsten av en engroshandel med apoteksvaror o. d., en handel, som måste skötas efter helt andra affärsmetoder än ett apotek. I detta sammanhang må ytterligare framhållas, att stadgan enligt sin ordalydelse icke tillåter en blott apoteksinnehavare att införa och handla med apoteksvaror utan lämnar en sådan rättighet endast åt den verklige *föreståndaren* för apoteket.

Någon medicinalväxtodling av betydelse torde icke kunna uppstå i vårt land, så länge endast apoteksföreståndare få syssla med varans inköp och försäljning. En rationellt ordnad inköps- och försäljningsorganisation är ett villkor för uppkomsten av en medicinalväxtodling inom landet, för vilken på åtskilliga orter i övrigt goda betingelser finnas.

Att kompetenta och med tillräckliga kunskaper försedda personer, som icke äro apoteksföreståndare, idka grosshandel med droger och apoteksvaror har ingenstädes visat sig medföra olägenhet, ehuru sådant förekommer i de flesta av jordens länder. Att de få apoteksföreståndare, som hittills sysslat med en mindre grosshandel i branschen, skulle få konkurrens, torde ej skada, även om de härigenom finge bättre tid att sköta apoteksföreståndarskapet. Säkerligen skulle mången i ekonomiskt hänseende mindre väl situerad apotekare eller obefordrad farmaceut med glädje se uppkomsten av en grosshandel, som bröte ett tryckande monopol eller lämnade utsikter till arbetsförtjänster, vilka den farmaceutiska banan ej alltid är i stånd att giva.»

Medicinalstyrelsen har, såsom av det föregående framgår, icke ifrågasatt frigivande av grosshandel med apoteksvaror, och apotekaresocietetens direktion har förklarat sig icke kunna biträda förslaget härom. Därigenom skulle enligt direktionens mening ett alltför stort ingrepp äga rum i den apotekarna förbehållna handeln, varjämte förslagets antagande sannolikt skulle leda till betydande missbruk. Kommerskollegium har funnit skälen för frigivande under vissa förutsättningar och villkor av engroshandeln med apoteksvaror beaktansvärda, men icke funnit sig böra

tillstyrka en sådan åtgärd, enär några avsevärda olägenheter för industrien av nu bestående förhållanden, såvitt kollegium hade sig bekant, icke försports.

Såsom i teknologföreningens yttrande framhållits, är grosshandeln med apoteksvaror i de flesta länder frigiven under mer eller mindre långt gående försiktighetsmått.

Vid övervägande av vad sålunda från olika sidor anförts, har kommissionen ej kunnat undgå finna, att stora fördelar för landet skulle kunna vinnas genom frigivande av grosshandeln med apoteksvaror, och hava därför stadganden i sådan riktning intagits i denna paragraf. Utan tvivel är det emellertid nödigt att vidtaga vissa försiktighetsmått för undvikande av den medgivna handelsrörelsens missbruk till ändamål, som icke varit avsedda. I detta hänseende har man huvudsakligen att välja på två utvägar, antingen att noggrannt angiva de personer, till vilka grosshandlaren får försälja apoteksvaror, eller ock att införa detaljerade ordningsföreskrifter jämte föreskrifter om de minimikvantiteter av varje slags vara, som av en grosshandlare må försälas. Den senare utvägen synes mindre effektiv och mera omständlig, vadan bestämmelser intagits om de personer, till vilka en grosshandlare får försälja apoteksvaror. Liknande föreskrifter finnas exempelvis i Norge. Vid angivandet av dessa personer och bestämmandet av de villkor, under vilka försäljning till dem får ske, har helt enkelt hänvisning skett till bestämmelserna om rätt till import. En sådan begränsning synes fullt överensstämma med de skäl, som åberopats till stöd för grosshandelns frigivande, ävensom med den i stadgan uppehållna principen, att den direkta leveransen av läkemedel för sjukvårdsbehov bör vara apoteken förbehållen.

För att förhindra att grosshandelns frigivande må leda till uppkomsten av en förstucken apoteksrörelse vid sidan av den legitima, har kommissionen i stadgan ansett böra uttryckligen föreskrivas, att grosshandlare, varom i mom. 1 är fråga, icke får hålla till salu, försälja eller utlämna apoteksvara i öppen bod.»

På grund av dessa av kommissionen anförda skäl har utskottet funnit Kungl. Maj:ts förslag i denna del böra tillstyrkas. Det synes utskottet för övrigt uppenbart, att tillkomsten inom landet av en från apoteksmonopolet frigjord grosshandel med apoteksvaror bör bidraga till att dylika varor kunna av flertalet mindre apoteksinnehavare erhållas för billigare pris än om monopolet skall bestå, samt att därigenom de mindre apotekens bärighet skall befordras. Någon svårighet i av-

seende å apoteksväsendets anordnande efter den tid, då nuvarande apoteksprivilegier upphöra, synes utskottet icke kunna genom ett sådant frigivande uppstå.

§ 7 mom. 5.

*Herr Stårners
m. fl. och
herr Bogrens
m. fl. motioner.*

I avseende å detta mom. yrkas i de av herr *Stårner* m. fl. samt herr *Bogren* m. fl. väckta motionerna, att detsamma måtte erhålla följande lydelse:

»Mom. 5. Växter eller växtdelar må, ändock att de enligt bilaga I vid denna stadga äro att hänföra till apoteksvaror, fritt försälas.»

Såsom motivering för den sålunda föreslagna ändringen har anförts:

»Utom här omnämnda förändringar i stadgeförslagets första och andra paragrafer är även en förändring nödvändig i dess sjunde paragraf, om stadgan icke skall föranleda inskränkningar i den frihet att köpa vissa läkemedel i den allmänna handeln, som redan nu faktiskt existerar.

Genom femte momentet i denna paragraf undantagas nämligen de nu i den allmänna handeln tillgängliga utländska växtdrogerna från denna frihet, om de till sin art äro läkemedel.

Denna förändring i deras behandling innebär icke blott en inskränkning, som står i strid med stadgans grundprincip. Den nödvändiggör även en omändring i nu gällande tulltaxa, om icke utländska köpmän skola premieras på de svenska köpmännens bekostnad.

Enligt tulltaxan kunna de utländska växtdrogerna nämligen införas hit och alltså även försälas här av vilken utländsk exportör som helst.

Genom den föreslagna begränsningen i försäljningsrätten skulle emellertid visserligen utlänningar fortfarande kunna sälja dem till vem som helst här, men icke svenska köpmän.

Detta är naturligtvis något, som aldrig kan ha varit meningen i det föreliggande förslaget.

Den motivering regeringen lämnar för den nu föreslagna begränsningen i den fria försäljningen av de utländska växtdrogerna är icke heller vidare övertygande. Den grundar sig huvudsakligen på, att konsekvensen kräver, att de av dem, som äro läkemedel, skola behandlas som apoteksvaror.

Häremot kan emellertid med skäl invändas, att stadgan icke blott har en hel paragraf med undantag för varor, som icke skola behandlas som apoteksvaror, trots det de äro läkemedel, utan även att denna princip, att de utländska växtdroger, som äro läkemedel, därför skola vara apoteksvaror, icke tillämpas i fråga om de i Sverige insamlade. De äro alltjämt fria handelsvaror, även om de äro läkemedel, och förvandlas icke därigenom till apoteksvaror.»

Beträffande denna fråga har enligt statsrådsprotokollet 1913 års kommission, efter det densamma redogjort för tillkomsten av tulltaxans bestämmelser i detta ämne samt medicinalstyrelsens framställning den 10 april 1911 att här omhandlade ämne måtte vid tullbehandlingen hänföras till apoteksvaror och generaltullstyrelsens däröver avgivna utlåtande, bland annat anfört:

Utskottet.

»Av vad ovan anförts, framgår, att nuvarande bestämmelser rörande tullbehandling av växtdroger i huvudsak gällt ända sedan år 1892. Samma skäl till påyrkande av växtdrogernas frigivande åt den allmänna handeln, som de av disponenten Kjellander (reservant i kommissionen) nu anförda, hava alltså förelegat under hela den tid, under vilken frågan om en ny apoteksvarustadga behandlats. Det synes under sådana omständigheter synnerligen anmärkningsvärt, att dylikt yrkande icke framställts inom 1909 års kommitté och ej heller, så vitt kommissionen kunnat finna, i något av de yttranden, som av rikets handelskammare och kommerskollegium avgivits över nämnda kommittés förslag. Det förefaller, som om något verkligt behov av allmänt frigivande av växtdrogerna icke föreligger. I industriens intresse hava alla växtdroger, som hava avsevärd användning för andra ändamål än till läkemedel, uteslutits ur apoteksvarustadgan, varjämte möjlighet beretts för näringsidkare att fritt importera och hos grosshandlare inköpa råämnen av ifrågavarande slag. Någon anledning att i industriens intresse frigiva alla växtdroger föreligger sålunda icke. Att ej heller några allvarigare svårigheter för tullbehandling av vissa växtdroger såsom apoteksvaror möta från tullteknisk synpunkt, framgår tydligt av generaltullstyrelsens ovan åberopade utlåtande.

Den fördel, som växtdrogernas undantagande från apotekens uteslutande försäljningsrätt skulle bereda, vore sålunda endast möjligheten att hava dessa varor tillgängliga i varje handelsbod, där allmänheten kunde inköpa dem för att därav själv tillreda sina läkemedel. Att av sådan orsak frigiva just växtdrogerna torde emellertid vara synnerligen

betänkligt, då intet som helst skäl föreligger att behandla dem annorlunda än andra enkla ämnen. Ett frigivande av växtdrogerna skulle sålunda enligt kommissionens uppfattning vara ett vittgående och av förhållandena ej påkallat intrång i apoteksvarubegreppet, sådant det i stadgan definierats.

Stadgans huvudprincip är ju, att ämnen och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel, skola vara förbehållna apoteken och det skulle utan tvivel vara mycket betänkligt att få växtdrogerna utan kontroll spridda i affärer av alla slag. Deras renhet och äkthet skulle försäljarne sakna all kompetens att bedöma och många av dessa varor äro av den beskaffenhet, att en felexpediering skulle kunna bliva ganska ödesdiger. Bland mer eller mindre farliga växtdroger, som på detta sätt skulle bliva fria, kunna nämnas: odörtsblad, spikklubbblad, bolmörtsblad, jalaparot, sävenbom, bolmörtsfrö och ipecacuanhae-rot (kräkrot). I allmänhetens intresse torde sålunda icke ett sådant frigivande böra tillstyrkas.

Vad slutligen angår anmärkningen, att ifrågavarande växtdroger redan skulle i stor utsträckning tillsaluhållas i den allmänna handeln, så har kommissionen ej ansett sig kunna avgiva yttrande i detta avseende. Påståendet, att handeln med dylika varor skulle hava blivit tillåten därigenom att möjlighet beretts för var och en att fritt importera desamma, torde man emellertid med skäl kunna bestrida. För att taga ett exempel från andra områden, så kunna spirituosa, explosiva varor och eldfarliga oljor importeras av vem som helst men försäljningen är noggrannt reglerad. För så vitt ifrågavarande växtdroger enligt nuvarande lagstiftning äro att anse, såsom apoteksvaror, och därom torde knappast något tvivel kunna råda är försäljningen inom landet förbehållen apotekarna även om importen är fri. Några berättigade intressen att få fortsätta med rörelsen hava således icke de handlande, som till äventyrs börjat saluhålla ifrågavarande växtdroger i sina butiker.

Av ovan anförda skäl anse två av kommissionens medlemmar, medicinalrådet Sederholm och riksdagsmannen Igel, att växtdrogerna i likhet med andra enkla ämnen, som användas uteslutande eller i huvudsakligaste mån såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel, skola vara att anse såsom apoteksvaror. Därjämte anmärka de, att då ej heller någon anledning föreligger att i avseende på importen behandla dessa varor, annorlunda än andra apoteksvaror, torde en ändring i tulltaxan enligt generaltullstyrelsens förslag vara att förordas, och torde det i varje fall bliva nödvändigt att, om en apoteksvarustadga utfärdas i huvudsaklig

överensstämmelse med deras förslag, i någon mån omformulera tulltaxerubriken »apoteksvaror».

Efter det departementschefen härefter relaterat den av disponenten Kjellander anförda, av riksdagsmannen Lindh biträdda reservation, vilken avsåg växtdrogernas frigörande för den allmänna handeln, anför departementschefen vidare:

»Av min föregående redogörelse torde framgå, att det föreliggande förslaget vilar på den grundsatsen, att de varor, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel, skola anses såsom apoteksvara. Med ledning härav skola de bilagor avfattas, som i praktiken huvudsakligen avgränsa apoteksvarorna från andra varor. Vid denna avfattning är rätta tidpunkten att tillvarataga industriens och allmänhetens intressen, och genom det sätt, varpå nämnda regel säkerligen kommer att tillämpas av de granskande myndigheterna och Kungl. Maj:t, torde enligt min uppfattning ingen som helst risk förefinnas, att ej berörda intressen till fullo bliva tillgodosedda. Så synes mig hava skett vid avfattningen av de bilagor, som äro fogade vid det nu utarbetade förslaget, och så kommer för visso att ske framdeles, utan att därigenom stadgans principer trädas för nära.

Kjellanders förslag däremot synes mig innebära ett bestämt avsteg från nämnda principer, i det vissa varor, oavsett deras användning, skulle undantagas från att behandlas såsom apoteksvaror allenast på den grund att de ha formen av växtdroger, oaktat dessa naturligtvis kunna hava lika specifika läkemedelsegenskaper som andra ämnen. I själva verket finnas också i denna varugrupp sådana ämnen, som ej utan fara kunna överlämnas åt den fria handeln.

För att ett undantag av så stor principiell betydelse skulle kunna medgivas, böra synnerligen starka skäl därför förebringas, och att så här skulle vara fallet synes man knappast kunna påstå. Behovet för allmänhet och industri kan fullt tillgodoses på annat sätt, såsom jag ovan påpekat. — — — I vad mån för närvarande växtdroger hållas till salu i den fria handeln, kan jag icke närmare upplysa om. Då emellertid varken kemistsamfundets kommitté, fränsett reservanten Gentele, eller teknologföreningen eller handelskamrarna eller kommerskollegium framställt några önsknningar i förevarande hänseende, förefaller det som om intresset för växtdrogernas frigivande är begränsat till ett jämförelsevis ringa antal handelsidkare.

Någon inskränkning i en dem lagligen tillkommande näringsrätt torde säkerligen ej ske, då det med visshet torde kunna antagas, att de växtdroger, som enligt det föreliggande förslaget bliva apoteksvara,

också varit det enligt hittills gällande författningar och således ej bort säljas utom apoteken.

Att nuvarande tullstadga ej behandlar dessa droger såsom apoteksvaror är ganska naturligt i betraktande därav, att med de äldre synnerligen oklara författningarna på läkemedelsförsäljningens område och den vacklande rättspraxis, som blivit en följd av dessa författningars brister, det mött betydande svårigheter att avgöra, vad som skulle anses såsom apoteksvara eller ej. Denna olägenhet torde genom det föreliggande förslaget väsentligen vara undanröjd.»

På grund av de av kommissionen och departementschefen sålunda anförda skäl har utskottet funnit den frigörelse av handeln med växt-droger, som i sist omförmälda tvenne motioner föreslås, icke kunna tillstyrkas.

Till undvikande av det missförstånd, som tilläventyrs kunde förorsakas av föreskriften att i mom. omnämnda växter eller växtdelar få försälas allenast i »oblandat» skick, har utskottet emellertid funnit önskligt, att stadgandet så avfattades, att växter eller växtdelar icke äro uteslutna från fri försäljning redan på den grund, att olika slag av sådana, utan att hava undergått bearbetning eller beredning, blivit sammanblandade, därest nämligen denna sammanblandning är av den art att de lätteligen åter kunna sorteras.

§ 21.

Herr Danströms och herr Liljedahls m. fl. motioner.

I avseende å mom. 1 av denna § hava herr *Danström* och herr *Liljedahl* m. fl. i sina ovanberörda motioner anført:

»I detta moment har ett anmärkningsvärt undantag gjorts från alla andra näringsförfattningar, bestående däri, att åklagaren icke, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, erhåller bötes- och beslagsandelar. Då 1864 års näringsförordning, till vilken apoteksvarustadgan är ett komplement, stadgar, att dylika andelar tillkomma åklagaren, synes konsekvensen fordra enahanda bestämmelse i denna stadga. Vidare synes det mindre antagligt, att en åklagare skall utsätta sig för risken att verkställa beslag, som kan komma att upphävas och i så fall för åklagaren medföra avsevärd skadeståndsskyldighet, utan att han äger den möjlighet till compensation, som ligger uti beslags- och bötesandelar.

Det måste även verka egendomligt, att en tulltjänsteman vid beslag å vanliga handelsvaror har rätt till dylika andelar, under det att

han vid beslag å olovligen införda apoteksvaror *icke* åtnjuter samma förmån. Vi föreslå, att mom. 1 i § 21 erhåller den lydelse, som medicinalstyrelsen upptagit i sitt förslag av den 14 maj 1909.»

Enligt motionärernas förslag skulle alltså mom. erhålla följande lydelse:

»Böter, som enligt denna stadga ådömas ävensom försäljningsbeloppet för förbrutet gods tillfalla kronan med en tredjedel och åklagaren med två tredjedelar.»

Utskottet, som funnit de av motionärerna anförda skäl för tillerkännande åt åklagare av andel i böter och försäljningsbelopp för beslaget gods giltiga, har för sin del ansett en föreskrift i överensstämmelse med vad i motionerna föreslagits böra i författningen intagas.

Utskottet.

Övergångsstadgandet.

I sin motion nr 361 har herr *Hellberg* i Lycksele anfört:

»Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till apoteksvarustadga »upphäver» 1600-talets apoteks författningar med avseende på »vad angående införsel, tillhandahållande och försäljning av läkemedel» finnes i dem stadgat. Sannolikt är därmed avsikten, att slutgiltigt avfärda dessa urgamla författningar från gällande lag. Men då detta icke uttryckligen säges, så är av stor vikt, att det blir sagt.

Enligt mångas åsikt äro dessa gamla författningar längesedan upphävd. Den 12 februari 1799 utfärdades av Kungl. Maj:t ett »reglemente för apotekare och dem, som med apothekarekonsten lärande och utöfning sig vilja befatta.» Redan rubriken talar sitt tydliga språk, sägande, att man beträffande apotekarekonstens lärande och utövning icke längre har att taga hänsyn till äldre författningar. Av ingressen finner man, att reglementet utfärdades som en fortsättning på »den af Oss under den 28 oktober 1797 viddagne nådiga anstalt, att genom en förnyad instruktion för Wårt Collegium medicum och et serskildt Reglemente för den Chirurgiske undervisningen, försätta Medicinalverket i Wårt Rike uti et emot dess angelägna föremål tilbörligen svarande skick», och som rättesnöre »för Apothekarevetenskapens grundeliga lärande och säkra utöfning» samt »med afseende å hvad såväl 1688 års medicinalordningar som senare härutinnan gjorde nådiga författningar innehålla.»

*Herr
Hellbergs
i Lycksele
motion
nr 361.*

Ordet »senare» tyder på, att författningar av äldre datum än 1688 redan år 1799 ansågos upphävida, något som ju också förefaller helt naturligt, då 1688 års medicinalordningar ju rimligtvis innehålla allt, som ansågs behövt. Om den lagliga giltigheten av 1683 års förordning, i Kungl. Maj:ts förslag upphävd, borde man alltså icke behöva tvista. Lika tydligt borde det vara, att 1799 års reglemente avser att upphäva 1688 års medicinalordningar och 1698 års resolution i vad de angå apotekaryrket och rättigheten att utöva detta. Det förefaller alltså till och med tvivelaktigt, huruvida verkligen den så kallade »gällande apotheksvarustadga» av 1688 och 1698 verkligen är gällande, ty en uppfattning att sagda stadga är gällande förutsätter, att den icke anses tillhöra apotekaryrket eller sådant som angår rättigheten att utöva apotekaryrket.

Man har insinuerat, att det icke är lojala intressen, som åstadkommit dessa gamla författningars återupplivande, och säkert är, att deras återopande åstadkommit ofantligt mycken olycka och oreda. Efter utfärdandet av en apoteksvarustadga lär det icke kunna finnas någon förnuftig mening med bibehållandet av dessa gamla författningar, som äro de snart sagt äldsta man finner i gängse laghandböcker, utan den förtjänsten måste ovillkorligen den nya författningen få, att göra slut på dessa gamla författningar och från dem härstammande oreda.

Angående sätten för realiserandet av motionens tanke torde det enklaste vara, att giva författningen följande avslutning: »Genom denna stadga upphävas slutgiltigt följande nådiga författningar: Kungl. Maj:ts etc.»

På grund av det sagda får jag yrka en sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att 1600-talets apoteks författningar måtte bli slutgiltigt upphävida, och således anhålla, att Riksdagen måtte föreslå följande lydelse på det efter § 21 följande stycket:

»Genom denna stadga upphävas slutgiltigt följande nådiga författningar: »Kongl. Maj:ts förnyade privilegium för apotekare-societeten uti Sverige och dess underliggande provinser emot de af kvacksalvare och andre slike inritade missbruk», den 28 juni 1683, »Kongl. Maj:ts Medicinal-ordningar af den 30 oktober 1688, eller privilegier, som Kongl. Maj:t förunnat Collegium Medicum», samt »Kongl. Maj:ts Resolution och förklaring den 1 augusti 1698, angående några mål beträffande Collegium Medicum, apotekaresocieteten och barberareämbetet.»

Då en del av de i ovan omförmälda författningar meddelade föreskrifter, såsom straffbestämmelserna mot kvacksalveri, icke beröras av

nu ifrågavarande författningsförslag, har utskottet funnit det i motionen framställda förslaget icke kunna tillstyrkas.

Bilagorna.

Med avseende å dessa har anförts i herr *Danströms* och herr *Liljedahls* m. fl. motioner:

»Uteslutna från bil. I äro på grund av den kungl. propositionens uttryck i § 2 mom. 1 a) »samt medel till ans av friska sår», *dermatol*, *xeroform* och *kinosol*, oaktat dessa äro upptagna i gällande farmakopé och där underkastade stränga bestämmelser med avseende på renhet och sammansättning. Frigivandet åt allmän handel av dessa medel möjliggör naturligtvis försäljning av preparat, som icke hava den av farmakopén föreskriva sammansättningen och som kunna innehålla skadliga föroreningar. Då såsom vi från sakkunnigt håll inhämtat sådana orena preparat i handeln ofta utbjudas, synes det oss skäligt att stadgan, genom att upptaga *dermatol* och *xeroform* i bil. I, dit de på grund av egenskaper och användning höra, skyddar allmänheten från de mindervärdiga fabrikaten, som i sina verkningar kunna avsevärt avvika från de rena preparaten.

Herr *Danströms* och
herr *Liljedahls* m. fl.
motioner.

I bil. III är upptagen en förteckning å läkemedel, vilka enligt § 2 mom. 2 icke skola anses som apoteksvaror. Vid uppgörande av denna förteckning har hänsyn tagits till allmänhetens behov att kunna förskaffa sig vissa läkemedel på ett för densamma lättare och bekvämare sätt, än som skulle bliva möjligt, därest varorna i fråga finge endast från apoteken tillhandahållas. Urvalet av varor synes oss hava skett på ett sätt, mot vilket knappast kan göras någon befogad anmärkning, då i förteckningen endast upptagits relativt ofarliga beredningar. Då emellertid de i förteckningen upptagna varorna äro avsedda att försälgas under de i svenska farmakopén gällande benämningarna, utan att alla dessa varor motsvara farmakopéns föreskrifter i fråga om sammansättning, kommer allmänheten att bibringas en oriktig föreställning om beskaffenheten av de varor, som den köper i allmänna handeln. Så t. ex. skall *kamferolja*, som försälgas från apotek, bestå av en 20-procentig lösning av kamfer i olivolja, under det att under rubriken *kamferolja* i bil. III föreskrives blott att varan skall vara beredd av enbart kamfer och oliv-

eller rovolja, hållande minst 10 % kamfer. Visserligen finnes en ytterligare föreskrift att å etiketten den använda oljans art skall angivas, men därmed har allmänheten erhållit så gott som ingen upplysning om kamferoljans värde jämförd med den som beredes enligt farmakopén. Apotekens *tvålliniment* skall bland annat innehålla 5 % kamfer och 1 % rosmarinolja, under det att i bil. III angående den fria handelns tvålliniment endast föreskrives att det skall vara berett av enbart brännvin, kamfer och såpa, sålunda under uteslutande av den relativt dyra rosmarinoljan och utan någon föreskrift om bestämd halt av de olika ämnena. På liknande sätt äro bestämmelserna angående samtliga i bilagan upptagna linimenters sammansättning hållna i så allmänna ordalag, att en handlande ej behöver saluföra dem likvärdiga med de linimenter av samma namn, som skola tillhandahållas å apoteken. Även för flera andra av de läkemedel, som på grund av att de kunna behövas vid hastigt påkommande sjukdomsfall med fullt fog äro upptagna i bilaga III, äro ej sådana bestämmelser givna angående deras sammansättning, att det finnes någon säkerhet för att de komma att i allmänna handeln tillhandahållas med samma sammansättning som å apoteken. Såsom exempel kan anföras tanddroppar, som enligt bilagan skall bestå enbart av evgenol, karbolsyra och menthol, utan bestämmelse om mängden av var och en av de ingående beståndsdelarna. Motsvarande tanddroppar, försålda från apotek, skola innehålla 40 % menthol, men då menthol är mångdubbelt dyrare än de övriga båda beståndsdelarna ligger det nära till hands att antaga, det procenthalten menthol i handelsvaran tanddroppar kommer att nedbringas till ett minimum t. ex. 1 %, och karbolsyran, som är den billigaste beståndsdel, i stället att tillblandas i överflöd. Härigenom kunna tanddropparna ej blott till en viss grad förlora sitt medicinska värde utan t. o. m. komma att verka skadligt.

Då det även synes oss vara av ett visst värde för allmänheten att få de i bilaga III upptagna varorna frigivna i allmänna handeln, föreslå vi ingen ändring av bilagan, men däremot anse vi det nödvändigt att handlandena genom ett tillägg i nämnda bilaga åläggas att å varan anbringa en särskild och tydlig etikett med ordet »handelsvara» till undvikande av allmänhetens förvillande, när varans sammansättning är en annan än den som enligt farmakopéns föreskrifter fordras av apoteken.»

På grund härav har i dessa motioner yrkats, *dels* att *dermatol* och *xeroform* skola upptagas i bilaga I och *dels* att till bilaga III följande *anmärkning* 2 må fogas: »Varor, som enligt denna förteckning få säljas

under de i farmakopén upptaga benämningarna, men likväl till sin sammansättning icke motsvara dess föreskrifter, nämligen ammoniakliniment, blyvatten, kalkliniment, kamferliniment, kamferolja, tanddroppar och terpentinlineiment, skola vid försäljning förses med en särskild etikett, å vilken med tydlig stil finnes tryckt ordet *handelsvara*».

Herr *Hamrin* har i sin ovan omförmälda motion anført:

*Herr Hamrins
motion.*

»För att ingen tvekan och ovisshet skall kunna råda beträffande tillämpningen av apoteksvarustadgan och den räckvidd de olika bestämmelserna i dess text ha, torde det vara en trängande nödvändighet, att bilagorna till densamma bringas i full överensstämmelse med texten.

Vad som betecknas som apoteksvara eller fri handelsvara i stadgans text, måste upptagas i de olika bilagor, som uppräknas eller exemplifiera apoteksvaror och fria handelsvaror.

I bilaga I, vari uppräknas, vilka de ämnen äro, som enligt stadgan skola vara att anse som apoteksvaror, få sålunda icke förekomma vare sig några ämnen, som genom stadgans definitioner på apoteksvaror och läkemedel måste bli fria handelsvaror eller sådana ämnen, vilka genom bestämmelserna i stadgan undantagas från att vara apoteksvaror, trots det de äro läkemedel.

Icke heller få i förteckningen över de medel, vilka i bilaga II anföras som exempel på beredningar, vilka skola vara apoteksvaror, upptagas några sådana beredningar, som genom stadgans text antingen falla utanför ramen för apoteksvaror eller anges som undantag från de i övrigt gällande bestämmelserna om dylika.

Slutligen bör bilaga III innehålla en såvitt möjligt fullständig förteckning över de ämnen och beredningar, vilka för allmänhetens bekvämlighet skola tillhöra den fria handeln.

Det blir sålunda nödvändigt att beträffande grupp A i bilaga II, näringspreparat, bestämmelsen upptager apoteksvaror i stället för läkemedel, då den därigenom blir mer koncise, när på begreppet apoteksvaror icke blott finnes en definition som på begreppet läkemedel, utan även genom bilaga I en förteckning.

I kommissionens av regeringen biträdda motivering beträffande näringspreparaten säges:

’Näringspreparat, som icke äro försatta med apoteksvara eller annat läkemedel, äro naturligen icke att hänföra till apoteksvaror, ehuru de ofta, särskilt genom det sätt varpå de utbjudas, stå ganska nära läkemedel.’

Man behöver här endast stryka det mångtydiga uttrycket 'eller annat läkemedel' för att samma princip skall vara genomförd, som i här ovan lämnade motivering.

Även beträffande grupp C böra bestämmelserna ändras så, att de bringas i överensstämmelse med texten.

Grupperna 'Kapslar' och 'Tabletter' böra strykas redan därför att, enligt kommissionens uttryckligt angivna mening i motiveringen, beredningsformen ej konstituerar en vara som apoteksvara. Frånsett detta, vore det för övrigt en orimlighet att fria handelsvaror förvandlas till apoteksvaror endast genom sättet för deras förpackning och distribution, då ju varor beredda på detta sätt i regeln distribueras oblandade.

Ur exemplifieringen torde vidare strykas *Sundhetssalt*, som, självt en allmänt spridd handelsvara, består av så allmänna handelsvaror som bikarbonat och magnesia, samt karbololja, som är ett allmänt känt och använt sårmedel.

Den grundsats, som härigenom tillämpas, är ock redan i princip angiven i den punkt i regeringsförslagets motivering som handlar om avfattningen av första momentet av dess andra paragraf, där herr statsrådet och chefen för civildepartementet bland annat yttrar:

'Vad först angår mom. 1 har min uppmärksamhet riktats därpå, att vissa enkla ämnen, som skulle kunna upptagas i bilaga I, på grund av sin beskaffenhet kunna hänföras till något av de varuslag, som undantagits i punkterna a)—f). Av denna anledning hava också nu tre ämnen (dermatol, kinosol och xeroform) uteslutits ur bilaga I, och vid kommande granskningar bör jämväl avseende fästas å sådan användning.»

På grund härav har herr Hamrin yrkat *dels* att i bilaga II A ordet »läkemedel» måtte utbytas mot »apoteksvaror» *dels* ock att i bilaga II C uttrycket »eller i huvudsakligaste mån» måtte utgå, samt att därjämte grupperna kapslar och tabletter måtte utgå ur bilagan, ävensom att ur dess exemplifierande förteckning strykas beredningarna sundhetssalt och karbololja, av vilka sundhetssalt i stället borde insättas i bilagan III.

Utskottet.

Vad först angår förslaget att i bilagan I måtte upptagas ämnena dermatol, kinosol och xeroform, hava dessa av departementschefen uteslutits ur nämnda bilaga, emedan de på grund av deras beskaffenhet kunna hänföras till något av de varuslag, som undantagits i § 2 mom. 1 punkterna a)—f), och utskottet har för sin del ej funnit skäl förorda deras återinförande i samma bilaga.

Ikke heller har utskottet funnit skäl vara anförda till vidtagande av de i herr Hamrins motion föreslagna ändringar med avseende å bilagorna II och III. Vad angår yrkandet att de i bilagan II grupp A upptagna näringspreparat icke skola anses såsom apoteksvaror redan på den grund att de försatts med *läkemedel*, utan endast då dessa i preparaten ingående läkemedel själva äro att betrakta såsom *apoteksvaror*, skulle detta hava till följd, att beredningar, som endast eller nästan uteslutande hava användning såsom läkemedel, icke finge anses såsom apoteksvaror, blott därför att denna egenskap icke tillkommer de enkla ämnen, varav de äro sammansatta. Sålunda skulle exempelvis preparat av kakao med järn eller av maltextrakt med järn eller mangan icke vidare kunna hänföras till apoteksvaror, enär däri ingående järn- eller mangansalter icke upptagas i bilaga I bland de enkla ämnen, som äro apoteksvaror. Vad särskilt angår beredningen »sundhets-salt», har denna beredning av högsta domstolen ansetts vara apoteksvara och kan sålunda icke sägas för närvarande vara frigiven åt den allmänna handeln. »Det är», säger kommissionen, »ett läkemedel, i fråga om vilket allmänheten knappast har något särskilt behov att lätt och hastigt åtkomma detsamma. Vid överdrivet bruk torde det t. o. m. kunna verka skadligt.»

Vad slutligen angår det i herr Danströms samt herr Liljedahls m. fl. motioner framställda förslag om fogande till bilagan III av en anmärkning att varor, som enligt denna bilaga få säljas under de i farmakopén upptagna benämningarna men till sin sammansättning icke motsvara dess föreskrifter, måtte till utmärkande härav vid försäljning förse med en särskild etikett, har utskottet ansett skäl föreligga, att dylika varor på något sätt särskiljas ifrån liknämnda, enligt farmakopén sammansatta varor. Utskottet har dock icke velat uttala, huruvida det av motionärerna angivna sättet härför är det lämpligaste, likasom ej heller huruvida föreskriften bör meddelas i form av en anmärkning till den ifrågavarande bilagan. Utskottet har allenast velat framhålla såsom önskvärt, att Kungl. Maj:t måtte, på sätt lämpligt synes, meddela en föreskrift i här ifrågavarande syfte.

På grund av vad utskottet sålunda anført får utskottet alltså hemställa,

*Utskottets
hemställan.*

att Riksdagen måtte beträffande det Riksdagen för yttrande underställda förslaget till apoteksvarustadga med därtill hörande bilagor, med avslag å herr Hellbergs i Lycksele motioner (II: 360, 361), samt herrar Perssons i Norrköping (II: 368), Hamrins

(II: 369) och Norins (II: 371) motioner samt i anledning av herrar Danströms (I: 169) och Liljedahls m. fl. (II: 365) ävensom herrar Stärners m. fl. (I: 170) och och Bogrens m. fl. (II: 370) motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen

1:o) icke funnit något att erinra mot följande delar av berörda stadga, nämligen: §§ 1, 2 mom. 1—3, 4, 5, 6, 7 mom. 1—4, 8, 9, 10, 11 mom. 1 och 2, 12, 13 mom. 1—3, 14, 15, 16, 17, 18, 19 mom. 1 och 2 och 20 samt slutstadgandet och bestämmelsen om stadgans trädande i kraft;

2:o) beträffande den i § 3 omförmälda granskning av bilagorna ansett föreskrift icke böra särskilt meddelas om hörande därvid av apotekaresocietetens direktion;

3:o) i fråga om § 7 mom. 5 funnit önskvärt, att det i samma mom. förekommande uttrycket »i oblandat skick» bleve i det uti motiveringen angivna syfte förtydligat;

4:o) beträffande § 21 ansett, att åklagare bör tilläggas andel i böter och i försäljningsbelopp för förbrutet gods;

5:o) ansett föreskrift böra i sammanhang med utfärdande av förevarande stadga meddelas antingen i densamma eller annorledes till reglering av apoteksföreståndares skyldighet i avseende å tillhandahållandet av varor, som det enligt stadgan förbehållits dem att saluhålla och försälja; samt

6:o) vid bilagorna icke funnit något annat att erinra, än att i apoteksvarustadgan eller annorledes bör meddelas föreskrift därom, att varor, som enligt förteckningen i bilaga III få säljas under i farmakopén upptagna benämningar men till sin sammansättning ej motsvara dess bestämmelser, böra vid försäljning särskilt utmärkas till angivande av denna deras egenskap.

Stockholm den 20 maj 1913.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservationer:

av herr *Lindhagen*, som anförde:

Allmänna synpunkter.

Enligt propositionens motivering skall huvudprincipen för ifrågasvarande lagförslag vara, »att statens medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt». Det är således tre riktiga krav, som här uppställas på läkemedlen, nämligen att de skola vara fullgoda och väl beredda, lätt tillgängliga samt billiga. Redan nu må dock erinras att även ett fjärde krav måste uppställas nämligen att läkemedlen genom intresserade initiativ förbättras och utvidgas för tillgodoseende av skilda behov.

Emellertid innefattar förslaget inga väsentliga nyheter. Av dess motivering framgår också, att det vill huvudsakligen vara ett fastslående i uttryckliga bestämmelser av de nuvarande principerna. Behovet, som föranlett lagförslaget, uppgives åter vara den rådande ovissheten om innehållet av gällande rätt i fråga om vad som skall anses som apoteksvaror. Det vore allmänt känt, säges det, att varor, om vilkas karaktär av apoteksvaror tvivel ej kan råda, i stor utsträckning försäljas i den allmänna handeln. Därför krävdes ett förtydligande och moderniserande av de konstitutiva stadgandena och särskilt ett skärpande av straffpåföljderna, vilkas orimliga mildhet uppgives till väsentlig del utgöra orsaken till oeffterrättligheterna i det nuvarande tillståndet.

På grund härav kommer lagförslaget i själva verket att framträda såsom företrädesvis ett begynnande försök att stävja tillverkningen och försäljningen i allmänna handeln av hälso- och läkemedel, som äro skadliga eller kunna missbrukas eller prånglas ut bland allmänheten utan någon nytta.

Detta förstår man också bland dem, som här äro närmast intresserade. Apotekarna äro, om ej nöjda, så dock relativt minst missnöjda, då förslaget i stort sett ingalunda minskar deras privilegier samt till sin tendens ställer nya, om än ännu ovissa möjligheter öppna för dem. Den tekniska industrien och även handeln fruktar åter att denna tendens skall medföra övergrepp och blickar därför med oro på lagförslagets svävande bestämmelser och möjliga fallgropar samt mot de myndigheter, i vilkas hand ett lätteligen godtyckligt avgörande blivit lagt.

Den stora allmänheten till sist ser visserligen gärna att få goda och väl beredda läkemedel, men är av erfarenhet misstrogen att tillståndet därutinnan skall bliva något bättre genom vad den kallar byråkratiens övertag samt fruktar att följden endast blir, att de hälsomedel, som man behöver, bliva mindre lätt tillgängliga än förut och kanske också fördyras.

Det är således en myckenhet intressen, farhågor och synpunkter, som rivas upp och söka var i sin stad göra sig gällande uti den föreliggande frågan. För att förstå den och finna den ståndpunkt, som av förhållandena skäligen påkallats, är det nog nödvändigt att något skärskåda, vad som ytterst ligger bakom alla dessa disharmonier.

Förhållandet är, att den stora allmänheten har ett stort behov av sundhetsmedel, hälsomedel, läkemedel eller vad man vill kalla det. Dylika saker erfordras icke blott för de svårare akuta sjukdomarna utan också för dessa allmänna svaghetstillstånd av kortare eller längre varaktighet för en myckenhet kroniska sjukdomar och för alla dessa olycksfall, stora och små, som dagligen förekomma i arbetetet, i hemmen och i ladugårdarna.

Samhällets institutioner tillfredsställa på hälsovårdens område liksom på de flesta andra områden endast ofullkomligt den stora allmänhetens dagliga krav. De medicinska högskolorna meddela undervisning huvudsakligen i botandet av de akuta sjukdomarna efter vissa auktoriserade metoder. Läkaren söker sitt uppehålle i att tillämpa den undervisning han sålunda fått. Apotekaren tillverkar och försäljer vad läkaren efter de sålunda givna grunderna förordnar. Men detta är som sagt ej tillräckligt för den stora allmänheten.

Till en början kommer varken läkaren eller apotekaren, även då de kunna giva bot, till denna allmänhet. Denna måste i stället uppsöka dem. Men läkaren bor på den stora landsbygden oftast oåtkomligt långt borta och apotekaren likaså. Där de åter finnas till hands kostar rådfrågningen och medicinen penningar, som ställa sig dryga för det stora flertalet människor. Lämnas i vissa fall läkarhjälpen fritt enligt gällande fattigvårdsföreskrifter, märker den hjälpsökande snart, att hjälpen ofta i följd av den stora tillströmningen och mänskliga orsaker lämnas tankspritt utan tillräckligt nit och uppmuntrande intresse.

Vidare må man ej föreställa sig att det officiella biståndet alltid är höjt över allt tvivel. Allmänheten erfar snart, att det officiella systemet i dess praktik och kontroll icke utesluter felaktiga diagnoser eller ordinationer, som bliva skadliga eller äro utan all nytta. Det skulle

nog ha sitt intresse, om en undersökning kunde och fick äga rum, i vad mån den officiella läkekonsten även den ej är något annat än kvacksalveri och försäljning av kvacksalverimedel.

Slutligen och framför allt kommer som sagt allt detta, som allmänheten behöver hjälp för, men som icke är att hänföra till akuta sjukdomar, nämligen förebyggandet av sjukdomarna — denna stora försummade sak —, åtskilliga kroniska sjukdomar, rekonvalescensen, de fysiska och psykiska depressionerna i följd av övermått av arbete eller lidande, hela den personliga hygienens problem. Inför detta står den officiella läkekonsten och dess officiella apparat i det stora hela tämligen hjälplös.

Under sådana förhållanden måste människorna, såsom vi väl de flesta ha livliga erfarenheter om, vara sina egna läkare i det mesta, som rör sig utom de akuta sjukdomsfallen samt i mångt och mycket även inom dessas område. Självbevarelsestriften är här oftast den verksamaste hjälparen.

Det är klart att ett så ofantligt behov, som söker bistånd, måste dessutom framkalla intresse och företagsamhet att söka tillmötesgå det samma på frivillighetens och det enskilda initiativets väg. Den naturliga begåvningen och blicken för orsakerna till de vanliga sjuklighetstillstånden och den därav härflytande förståelsen för det viktigaste av allt, naturläke domen, som i den officiella undervisningen är så förbisedd och ringaktad, gör sig efter förmåga gällande. Dessa krafter, träda fram och uppsöka de lidande varhelst de finnas i stället för att vänta på dem på oätkomliga ställen. Företagsamheten sätter sig i gång för att bereda hälsomedel, lämpade och verksamma för de mångskiftande behoven, samt komma även de med sina uppfinningar och alster till de behövande i stället för att företrädesvis vänta på dem på avlägsna platser.

Uti denna tacksamma marknad för den enskilda företagsamheten lämnas självfallet å andra sidan spelrum för osunda affärer. Rena medvetna bedrägerier äro kanske mera sällsynta, utan var och en gör nog sitt bästa för att också skaffa något värdefullt, då ju allmänheten efter en tids experimenterande i regel får klart för sig, om ett medel är till nytta eller skadligt eller utan verkan. Men mången naturläkare miss-tager sig om sin begåvning. Intresset att göra affärer, som är den vanligaste bevekelsegrunden, framträder ofta okunnigt och räknar icke så noga med medlen, och därigenom lockas allmänheten under långa tider att offra penningar på onyttiga och ibland skadliga saker.

Det är särdeles befogat att det toges itu med denna sida av den frivilliga sjukvården. Men i den begynnande strävan, som nu i de

officiella instanserna med rätta gör sig gällande för ett sådant syftemål, synes dock den ovannämnda överblicken över frågans sammanhang varit tämligen frånvarande. Man får icke förbise att denna enskilda företagsamhet i brist på bättre är oundgänglig särskilt i så glest befolkat och vidsträckt land som vårt. Icke heller får man förglömma, att enahanda missförhållanden i outredd omfattning äga rum inom det officiella medicinalväsendet. Vidare må vi erinra oss, att även där mäktiga krafter söka tillgodose sitt enskilda intresse och därför med hjälp av det inflytande och det organisatoriska sammanhang de äga med de officiella institutionerna söka företrädesvis komma en fri och konkurrerande verksamhet till livs. Den, vilken i likhet med mig varit föredragande i högsta instans i tvister om patentmedicin, får en betydande inblick i dessa förhållanden.

Det enda rätta vore tydligt att så kallade apoteksvaror, i den mån de kunna köpas utan recept, ej innefatta allenast en gammal samling, tillökad någon gång genom tillägnande av utomstående uppfinningar eller arbete samt tillgänglig uteslutande å apotek, utan att dessa varor under det allmännas kontroll tillverkades och på dess oavslåtliga initiativ utvidgades och förbättrades samt sedan finge säljas överallt. Men en sådan tanke kommer för närvarande, kanske oundvikligt, till korta inför den i propositionen också understrukna angelägenheten att samla inkomster till apoteken för att bevara och något utvidga dem i sitt nuvarande skick, samt för amortering av apoteksprivilegierna.

Av det anförda framgår således att enligt min uppfattning ifrågasvarande lagstiftning måste vara varsam, så att den ej gynnar obehöriga monopolanspråk och minskar möjligheterna för ett lojalt tillgodoseende av det stora hälsovårdsbehov, som de officiella institutionerna ej räcka till att tillmötesgå. Å andra sidan bör allt göras för att hindra spridande bland allmänheten av skadliga eller verkningsslösa medel, genom handeln utanför apoteken eller, såsom också ibland äger rum, från desamma.

Dessa allmänna reflektioner kan var och en göra sig. Svårare är givetvis för den icke fackkunnige att bedöma, i vad mån de kunna kräva berättigade ändringar i det nu framlagda förslaget. Emellertid föreställer jag mig att, utöver vad utskottet i vissa avseenden hemställt, ur de nu framförda synpunkterna även nedannämnda anmärkningar kunna göras. Därvid tillgodoses även i avsevärda delar de i herr Norins motion gjorda erinringar, vilka ej synts mig på sätt motiönären ifrågasatt behöva föranleda förslagets avvisande i sin helhet

Ett annat skäl för avslag däremot vore att detta stadgeförslag lämpligen bör bedömas i sammanhang med förslag till den ytterligare lagstiftning i hithörande ämnen, som lärer vara att förvänta. Givetvis erhöll man då en bättre översikt i ämnet, men jag har dock ej funnit mig befogad att på sådan grund ifrågasätta ett uppskov med stadgans utfärdande.

§ 1.

Ordalagen »i huvudsakligaste mån» kunna säkerligen ej undvaras. Annars kan knappast åstadkommas någon förnuftig definition på läkemedlen. Emellertid är det klart att, såsom blivit anmärkt, därmed inrymmes lätt åt vederbörande myndighet en tolkning efter egna tycken eller önskningsar. Man finner också att redan 1913 års kommission och civilministern i sitt blotta försök att helt allmänt tolka uttrycket kommit att giva det en evasivare innebörd än lagtexten antyder. Uttrycket innebär, heter det, att »så snart en vara har mera avsevärd användning för andra ändamål än till läkemedel, bör den ej längre betraktas såsom apoteksvara».

Denna olägenhet innebär emellertid en uppfordran att ej öka den genom oklart tal på andra ställen i lagtexten eller tolkningens överlämnande alltför ensidigt åt myndigheter, vilka enligt sakens natur kunna tänkas luta väl mycket åt apotekarintressets önskningsar. Ur denna synpunkt synes mig till en början med fog erinringar kunna göras mot uttrycket »förebygga» i denna paragrafs andra stycke. Enligt allmänt språkbruk och väl även sakens natur förutsätter läkemedel i egentlig mening en redan uppkommen sjukdom, som skall läkas, under det förslaget vidgar begreppet läkemedel till att vara detsamma som hälsomedel med begränsning givetvis till »varor». Då därtill, såsom ovan erinrats, den stora angelägenheten att förebygga sjukdomar just är något av det mest försummade i den officiella läkekonsten samt därför blivit hänvisat till den enskildes egen eftertanke samt frivillig hjälpverksamhet, så synes mig tiden knappast mogen att inrycka under apotekarnes monopol alla varor, som kunna visa sig ägnade att förebygga sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur. Under det förberedande arbetet lär ock tvekan gjort sig gällande på denna punkt. Skulle genom ifrågavarande ords borttagande föranledas någon ändring i de uppgjorda bilagorna, böra sådana också självfallet vidtagas.

Det hemställes alltså,

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 1 andra stycket uttala, att det där förekommande uttrycket »förekomma» synes böra lämpligen utgå.

§ 2 mom 1.

Stadgarna i denna paragraf äro avsedda att lugna farhågorna och gagna allmänheten genom att frigiva till allmän handel vissa apoteksvaror, väsentligen sådana, som redan kunna fritt säljas och köpas. Emellertid ha särskilda betänkligheter framförts mot vissa bestämmelser i paragrafen.

Således synes även mig stadgandet i mom. 1 a) uppfordra till eftertanke. Det har kallats för en smidig föreskrift, och jag kan icke neka till att det vilar över den något av ett framräckt silkessnöre. Åtskilliga av de nyttiga medel, som här avses — nya kunna bli framställda — ha användning mindre för ansning av hud eller hår utan, förutom för renhållning av munhålan, i all synnerhet såsom bakteriedödande och för stillande av svullnader och värk. Likaså användas de därför allmänt för sårbehandling. Skillnaden mellan friska och icke friska sår är väl i praktiken synnerligen svår att uppdraga, och allmänheten har minst lika stort behov att ansa äldre sår, som blivit något försummade och som man ej har tillfälle att reda sig med på annat sätt. Om nu dessa medel lämpa sig och behövas för dessa ändamål, så böra de också fortfarande få försälgas för just samma ändamål. Garantierna mot olämplig vara eller missbruk ligger i tredje momentet. Denna sak är i vårt land med sina långa avstånd av mycket stor betydelse.

För egen del vill jag i detta sammanhang utan att dock våga göra något yrkande, erinra hurusom det förefaller mig omtvistligt att de för allmänheten så viktiga under mom. 1 g) omnämnda näringspreparaten icke skola utan att bli apoteksvara få försättas med något järn, som ofta har en så stor betydelse för dylika preparats effektivitet.

Det hemställes alltså,

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 2 mom. 1 a) uttala, att detsamma synes böra erhålla ett vidgat innehåll i ovan angivna syfte.

§ 2 mom. 3.

Detta mom. synes mig som sagt vara nödvändigt för att införa kontroll. Givetvis kan det, såsom mången befarar, också giva anledning till försök att utnyttja det till bönhaseri och oberättigad förföljelse. Särskilt kan utväg därtill uppsökas i orden »av annan orsak» vilket ju är mycket svävande. Näppeligen torde dock detta tillägg kunna alldeles undvaras. Man får väl hoppas att vederbörande statsråd får tid och intresse att granska saken noggrant och ej blott expediera den i enlighet med den högsta myndighetens uppfattning.

Om emellertid en vara föres i handeln såsom ägnad för flera uppgivna ändamål men sedan visar sig medföra hälsofara endast vid användning för ett visst uppgivet ändamål, synes detta böra medföra allenast förbud att avyttra den i nämnda syfte, men enligt momentets nu föreslagna lydelse är den tolkning icke utesluten, att varan skall i sin helhet förbjudas. Orättvist förefaller det också, om den i sådan händelse skulle, jämlikt momentets andra alternativ, förklaras vara apoteksvara, i vilken egenskap den väl ej kan få användning annat än i dess icke skadliga avseenden.

I detta sammanhang vill jag, utan att våga göra något yrkande, dock erinra att det synes mig behövas någon utväg att avvisa även medel, som uppenbarligen äro utan all nytta.

Det hemställas alltså

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 2 mom. 3 uttala att detta mom. synes böra förtydligas något i ovan angivet syfte.

§ 3.

De i förslaget omnämnda bilagorna äro den främsta realiteten i detsamma. Kommissionen uttrycker detta så att »genom uppräknningen, utvecklingen och exemplifieringen i de till stadgeförslaget hörande bilagorna lär omfattningen av begreppet apoteksvara hava blivit så noggrant bestämd, att definitionen icke bör tillmätas en alltför stor betydelse».

Vid sådana förhållanden bliva de ändringar, som vart tredje år skola vidtagas, utav avgörande vikt, och de böra därför enligt min

uppfattning äga rum under samma konstitutionella garantier, som ansetts böra tillämpas vid stadgans första antagande. Man kan med fog ifrågasätta, om ej förevarande författning med hänsyn till sin betydelse och dess ingripande i många enskilda förhållanden borde vara av lags natur. Emellertid har Riksdagens hörande i varje fall och detta med synnerligt skäl ansetts böra föregå författningens utfärdande. Detta bör också vara betingat av § 60 regeringsformen, som bjuder att Konungen ej må till vinning för enskilda personer eller korporationer några monopolier fastställa. Förutom den av lagutskottet ifrågasatta ändringen i denna paragraf, har jag därför ytterligare påyrkat, att Riksdagen borde anhålla att bli hörd över ifrågasatta ändringar uti bilagorna till förslaget.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 3 uttala, att Riksdagen önskar bli hörd över ändringar uti bilagorna till förslaget, innan sådana av Kungl. Maj:t fastställas.

§ 7 mom. 1.

Frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror kan möjligen bli en fördel även för allmänheten, som bör tillvaratagas. I denna punkt måste jag emellertid instämma i herr Perssons yrkande, att med denna saks avgörande måtte anstå till år 1920 på väsentligen de av honom anförda grunderna. Under tiden kan gagnet med förslaget i alla fall vinnas väsentligen genom att grosshandel med apoteksvaror koncessioneras under villkor bland andra att koncessionshavarna få underkasta sig de villkor, som vid tiden för apoteksprivilegiernas utgång kunna i samband med apoteksfrågans ordnande i övrigt varda bestämda.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen måtte med anledning av herr Perssons i Norrköping motion vid § 7 mom. 1 uttala, att intill dess apoteksväsendet ordnats vid tiden för apoteksprivilegiernas upphörande år 1920, grosshandeln med apoteksvaror bör frigivas endast genom koncession, vilken förbinder koncessionshavaren att under-

kasta sig de villkor, som vid nämnda organisation kan bestämmas.

§ 7 mom. 5.

För närvarande lärer gälla, att insamlade växter eller växtdelar må oavsett ursprungsorten fritt försälas. Då det ej blivt på något åtminstone för mig tillräckligt övertygande sätt klargjort, varför denna frihet nu skulle enligt förslaget inskränkas till växter eller växtdelar insamlade allenast inom riket, har jag för min del ej vågat gå med på en sådan förändring. Det synes också omtvistligt, varför de ej skola få säljas fritt även i blandat skick.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 7 mom. 5 uttala, att Riksdagen ej funnit sig övertygad om nödvändigheten eller lämpligheten att inskränka den fria handeln till endast inom riket insamlade växter och växtdelar eller till deras försäljning allenast i oblandat skick.

§ 21.

Enligt förslaget skola böter och försäljningsbeloppen för förbrutet gods tillfalla kronan. Denna bestämmelse anser jag böra bibehållas. I den nyare lagstiftningen har man alltmer börjat bryta med systemet att giva åklagaren bötesandelar. Att den administrativa lagstiftningen ännu befinner sig i efterhand på detta område utgör, förefaller det mig, ingen grund för att låta den nya principen även på detta område vinna allt större insteg.

Det är nämligen föga tilltalande att stimulera åklagarmakten att göra sin plikt genom dylika lockelser. Det är nedsättande för ämbetet, demoraliserande för karaktären samt leder dessutom lätt till bönhaseri. En utövning av åklagaremakten under en sådan förutsättning synes mig böra vara en särdeles outhärdlig uppgift.

Det hemställes alltså:

att propositionens bestämmelse, enligt vilken böter och försäljningsbeloppen för förbrutet gods tillfalla kronan, måtte av Riksdagen bifallas.

Apotekarnes förpliktelser.

De gamla medicinalförfattningarna, som nu skola upphävas i vissa delar, voro till sin planläggning mönstergilla, i det att de, på samma gång de införde ett visst monopol för apotekarna, tillika utförligt sysselsatte sig med deras förpliktelser. Det nu framlagda förslaget åter talar blott om apotekarnas rättigheter. Det etiska momentet har så vitt dem angår bortfallit, under det författningen däremot med rätta sysselsätter sig åtskilligt med den frivilliga sjukhjälps och den allmänna handelns förpliktelser och moral.

Lika med lagutskottet anser jag därför, att föreskrifter böra meddelas, enligt min mening just i denna författning, därom att monopolet för apotekarna på försäljning av apoteksvaror medför skyldighet för dem att tillhandahålla sådana varor eller på rekvisition anskaffa dem. Vidare bör, såsom utskottet jämväl synes förordat, något kvarstå av de gamla författningarnas uppfordran att apotekarne skola hålla goda varor. Slutligen har jag ansett att författningen bör upptaga en maning, att vid handköp även apotekarna skola avhålla sig från obestridligt kvacksalveri och sälja endast »väl experimenterade medel», såsom 1688 års medicinalordning uttrycker det. En sådan föreskrift kan även leda till att framdeles ägnas någon uppmärksamhet jämväl åt apotekarnes privata tillverkningar.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stjärners m. fl. och Bogrens m. fl. motioner uttala, att föreskrifter böra meddelas om apoteksföreståndares skyldigheter i avseende å icke blott tillhandahållandet av apoteksvaror utan även beskaffenheten av de varor och kompositioner, som av dem försäljas.

I herr Lindhagens hemställan under § 3 hava herrar Jansson i Edsbäcken och Olofsson i Ävik förklarar sig instämma.

Herrar *Persson* i Norrköping och *Petrén* hava anfört
dels vid § 7 mom. 1:

»Vid uppgörande av såväl apoteksvarustadga som andra bestämmelser angående tillverkning och försäljning av läkemedel bör som främsta mål uppställas hänsynen till *allmänhetens behov av bekväm tillgång till på en gång prisbilliga och fullgoda läkemedel*. Det är detta, som i främsta hand bör tillgodoses, och alla övriga intressen böra sättas i andra rummet. För att i görligaste mån tillgodose allmänhetens ovan nämnda intresse, bör till allmänhetens bekvämlighet inrättas ett flertal nya apotek, särskilt å landsbygden, där på många orter rent av olidliga förhållanden äro rådande i avseende å möjligheten att vid sjukdomsfall skyndsamt anskaffa erforderliga läkemedel. Fri läkemedelshandel komme näppeligen att bereda allmänheten erforderlig bekvämlighet och framförallt icke trygghet för erhållandet av äkta, fullgoda och väl beredda läkemedel. Man måste sålunda tänka sig ettdera statsmonopol eller också koncessionssystem. Vilketdera av dessa system som väljes, blir det, under förutsättning av att landsbygdens apoteksbehov skall tillfredsställas, nödvändigt, att de snärre apoteken i glesare bebyggda landsdelar ekonomiskt understödjas. Riksdagen har också tänkt sig den utvägen, bland annat genom inrättande av en inkomstregleringsfond, till vilken de mera givande apoteken skulle efter fastställda grunder inbetala årliga penningbidrag, som i mån av behov årligen fördelas mellan de icke bäriga apoteken. (Första kammaren år 1907.)

Det nuvarande apotekssystemet med sina privilegier upphör att äga laga gällande kraft med utgången av år 1920, efter vilken tid statsmakterna ha att ordna apoteksväsendet på sätt de finna bäst. Det säger sig självt, att ju mer man nu släpper fritt av handeln med apoteksvaror, ju större hinder lägger man i vägen för statsmakterna att efter 1920 ordna denna verksamhet på bästa sätt. Och enligt vår mening innebär det alltså en allvarlig fara att nu frigiva grosshandeln med apoteksvaror. De nya grossörerna, både utländska och inländska, som genom detta frigivande komma att etablera sig, komma alldeles visst att vid 1920 söka värna om sina ekonomiska intressen på ett för det allmänna kostsamt sätt. Utskottets försäkran i motsatt riktning är icke fotad på några bärande skäl och kommer att i praktiken bliva betydelselös. Ett bifall till Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag kommer sålunda i realiteten att betyda, att apoteksvaruhandeln år 1920 är fri i vad gäller *detaljhandeln*, så att staten utan svårighet kan ordna den på ändamålsenligaste sätt, men i vad gäller *grosshandeln* bunden vid de privata grossörernas villkor.

Några bärande skäl för frigivandet av denna grosshandel ha icke kunnat anföras. Allmänheten får icke sina läkemedel ett enda öre billigare genom denna åtgärd. Det brukar ju för övrigt anses nära nog ligga i sakens natur, att nya och flera mellanhänder fördyra varan. Medicinalstyrelsen har *icke* ifrågasatt frigivandet av grosshandel med apoteksvaror och kommerskollegium har *icke* funnit sig böra tillstyrka en sådan åtgärd. Svenska teknologföreningens ena skäl, nämligen gynnandet av medicinalväxtodlingen, tillfredsställes genom den inhemska läkemedelsfabrikationen, som genom förevarande stadga frigives och helt visst snart kommer till stånd, och det andra skälet, »storhandels kommersiella utbildning», bör, som vi förut påpekat, ställas i andra rummet, då det gäller apoteksväsendet. De nu rådande förhållandena ha, säger kommerskollegium, »icke medfört några avsevärda olägenheter för industrien», och därför böra dessa förhållanden fortfarande få råda under kommande 7 år, enär motsatsen ovillkorligen kommer att medföra avsevärda olägenheter för statsmakterna att då ordna apoteksväsendet på sätt som riksdagen i skrivelser till Kungl. Maj:t uttalat.

Frigives grosshandeln, så ställer sig förhållandet så, att detaljhandeln med apoteksvaror är beroende på Kungl. Maj:ts koncession, men grosshandeln med samma varor fri. En uppenbar inkonsekvens. Vi ha i utskottet kompromissvis föreslagit, att grosshandeln med apoteksvaror åtminstone skulle, i likhet med detaljhandeln, göras beroende av Kungl. Maj:ts koncession. Så är förhållandet i Norge. Detta yrkande har emellertid ej vunnit majoritet inom utskottet.

På grund av vad vi sålunda framhållit, få vi hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett, att frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror icke må medgivas.

dels ock mot utskottets uttalande § 7 mom 5:

»Genom ett stadgande i enlighet med utskottets uttalade önskan kommer bestämmelsen i stadgans bil. II c) att beredningar: Blandade »Kryddor» (blandade »teer») skola utgöra apoteksvara, att bliva fullständigt illusoriskt. Det erbjuder nämligen ingen som helst svårighet att utföra insamlandet av inhemska växtdroger på sådant sätt, att de utan sedermera vidtagen bearbetning eller beredning kunna nödtorftligen lämpa sig till framställning av sådana blandade kryddor eller teer.

En på antytt sätt insamlad drog kan dessutom svårligen av allmänheten identifieras såsom riktig vara ens i oblandad form och alltså ännu mycket mindre i blandning.

Enligt motiveringen till Kungl. Maj:ts stadgeförslag har bestämmelsen angående frigörande åt allmänna handeln av *inom riket* insamlade växter eller växtdelar tillkommit för att uppmuntra insamling och odling av växtdroger.

Ett stadgande i enlighet med utskottets uttalade önskan erbjuder ingen ökad fördel i sådant syfte eller med avseende å den inhemska fabrikationen av läkemedel, som tillräckligt skyddas genom paragrafens bestämmelser i övrigt, men verkar däremot i hög grad inbjudande till kvacksalveri och tillverkning av humbugsmedicin. Det är nämligen endast med tillhjälp av mikroskopet och efter mycken övning, som det är möjligt att avgöra, om en kryddblandning innehåller uppgivna, verk samma beståndsdelar eller endast fullständigt värdelösa sådana.»

Herrar *Widén*, *Stärner*, *Jansson* i Edsbäcken, *Olofsson* i Åvik och *Igel* hava yrkat,

att utskottets hemställan under 4:o) måtte utgå.

Slutligen hava herrar *Stärner* och *Jansson* i Edsbäcken ansett,

att utskottet bort föreslå Riksdagen, att hos Kungl. Maj:t göra framställning om förändrade bestämmelser i apoteksvarustadgan, utom de ändringar utskottet förordat, i enlighet med yrkandena i herrar Stärners m. fl. av Bogrens m. fl. motioner.